

แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก
ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2563

แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก
ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก
ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

Hoan Nguyen Van

การค้นคว้าอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.ปานแพร เขาวนประยูร อุดมรักษาทรัพย์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รักษาการแทนรองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	Mr. Hoan Nguyen Van
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สสำรวจบริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 2) ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ สสำรวจพื้นที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สัมภาษณ์เชิงลึก และสอบถามกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงให้เป็นระบบ ใช้แบบประเมินเพื่อประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีทั้งหมด 3 แหล่ง คือ 1) วัดสบแฝก วัดเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 150 ปี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม 2) ทำน้ำ (ติดกับแม่น้ำปิง) ชื่อว่า “ท่าจะฮักสบแฝก” เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม 3) แม่น้ำปิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีคุณค่าทางธรรมชาติ น้ำใสสะอาด ไม่ลึก จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนพบว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกได้ 54.4 คะแนน อยู่ในระดับมาตรฐานปานกลาง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างถูกต้องและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนควรเป็นไปตาม 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) 2) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 3) ปัจจัยด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 4) ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities) 5) ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation) โดยปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ขึ้น และเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจของตัวเอง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว

Title	THE GUIDELINES FOR POTENTIAL TOURISM DEVELOPMENT IN SOP FAEK VILLAGE, SANSAI, CHIANG MAI
Author	Mr. Hoan Nguyen Van
Degree	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Phanit Nakayan

ABSTRACT

The objectives of this qualitative study were to: 1) make a survey on geosocial context of Baan Sopfaek community, Maefaek Mai sub – district Sansai district, Chiang Mai province; 2) assess potential of tourist spots in Baan Sopfaek community; and 3) propose guidelines for developing potential of the tourist spots in Baan Sopfaek community. Secondary data were collected through field survey, in-depth interview and community leader and local people inquiry. Obtained data were analyzed and systematically arranged. Besides, an assessment four was used for an assessment of levels of potential of the tourist spots.

Results of the study revealed that there were three tourist spots in Baan Sopfaek community: 1) Sopfaek temple (more than 150 years old) having cultural distinguishment; 2) boat landing called “Tha Cha Hak Sop Faek” which was naturally beautiful; and 3) Mae Ping river which was beautiful, clear and shallow. Regarding an assessment of potential of tourist spots in the community, it was found at a moderate level score of 54.4 which could be developed but it must have correct development guidelines together with community participation. The following were guidelines for the development of potential of the tourist spots in the community based on 5 factors: 1) attraction, 2) amenities, 3) accessibility, 4) diverse activities, and 5) accommodation. These factors can create a perfect tourism model and it can make tourists be able to make a decision to choose tourist attractions based on their interest.

Keywords : guidelines for developing tourist spots, potential of tourist spots, assessment

of tourism potential

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับความเอาใจใส่ ความเมตตาความกรุณาอย่างสูงจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย อาจารย์ ดร.ปานแพร เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการวางแผนการดำเนินงาน ตรวจสอบแก้ไขงาน จนกระทั่งงานสำเร็จ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชน บ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้การต้อนรับและมีความร่วมมือในการให้ข้อมูล และขอขอบพระคุณนายอดุลย์ ตานัน ผู้ใหญ่บ้าน บ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ให้คำแนะนำและให้ข้อมูลของชุมชนที่ดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และบุคคลในครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย

Hoan Nguyen Van

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
สารบัญภาพผนวก	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9).....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	10
แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	16
แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A).....	21
รูปแบบการท่องเที่ยว.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30

กรอบแนวคิดการวิจัย	34
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	35
สถานที่ดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การทดสอบเครื่องมือ	38
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิจัย และวิจารณ์	41
ตอนที่ 1 การสำรวจบริบทภูมิสังคมของชุมชน บ้านสบแฝก ตำบล แม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่	41
ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสัน ทราย จังหวัดเชียงใหม่	59
ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	68
วิจารณ์	78
บทที่ 5 สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ	83
สรุปผล	83
ข้อเสนอแนะ	86
ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป	87
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	92
ภาคผนวก ก แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชนแบบประเมินศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	93
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการวิจัย	108

ประวัติผู้วิจัย.....	120
----------------------	-----

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนบ้านสบแฝก.....	45
ตารางที่ 2	เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550).....	59
ตารางที่ 3	คะแนนระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550).....	60
ตารางที่ 4	ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม.....	61
ตารางที่ 5	ด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม.....	62
ตารางที่ 6	ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว.....	62
ตารางที่ 7	ด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว.....	63
ตารางที่ 8	ด้านการจัดการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว.....	64
ตารางที่ 9	ด้านการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว.....	65
ตารางที่ 10	ด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก.....	66
ตารางที่ 11	ด้านชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว.....	67
ตารางที่ 12	ด้านชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว.....	68

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	34
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงขอบเขตและที่ตั้งหมู่บ้านบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสัน ทราย จังหวัดเชียงใหม่	43
ภาพที่ 3 แผนที่ชุมชนและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	48
ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน.....	49
ภาพที่ 5 วัดบ้านสบแฝก	51
ภาพที่ 6 ทำน้ำ (ท่าจะฮักสบแฝก)	52
ภาพที่ 7 แม่น้ำปิงที่ไหลผ่านชุมชน	53
ภาพที่ 8 เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว.....	54
ภาพที่ 9 กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมประเพณี.....	55
ภาพที่ 10 กิจกรรมการแสดงการฟ้อนเล็บ	56
ภาพที่ 11 กิจกรรมการร่ายย่อนยุค	56
ภาพที่ 12 กิจกรรมการล่องแพ	57
ภาพที่ 13 กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ	57

สารบัญภาพผนวก

	หน้า
ภาพผนวกที่ 1 วัดสบแฝก (แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม).....	109
ภาพผนวกที่ 2 ท่าจะฮักสบแฝก (แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ).....	110
ภาพผนวกที่ 3 แม่น้ำปิง (แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ).....	110
ภาพผนวกที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้ (ครัวเรือนต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง).....	111
ภาพผนวกที่ 5 เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	111
ภาพผนวกที่ 6 พิธีแห่ขบวนกฐินวัดสบแฝกในวันลอยกระทง	112
ภาพผนวกที่ 7 กิจกรรมการฟ้อนเล็บและการร่ายย่อนยุค.....	112
ภาพผนวกที่ 8 กิจกรรมประเพณียี่เป็งในชุมชน.....	113
ภาพผนวกที่ 9 กิจกรรมการล่องแพในแม่น้ำปิง.....	113
ภาพผนวกที่ 10 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการตกแต่งแหล่งท่องเที่ยว.....	114
ภาพผนวกที่ 11 กิจกรรมการเก็บข้อมูล	115
ภาพผนวกที่ 12 กิจกรรมการเก็บข้อมูล	116
ภาพผนวกที่ 13 สุสานสาธารณะ หมู่บ้าน	117
ภาพผนวกที่ 14 ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน	117
ภาพผนวกที่ 15 ที่ตั้งประปาหมู่บ้าน	118
ภาพผนวกที่ 16 สภาพห้องน้ำในวัดสบแฝก	118
ภาพผนวกที่ 17 สภาพห้องน้ำในสถานที่ท่องเที่ยว.....	119

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้เน้นให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยว โดยให้น้ำหนักลักษณะของความเป็นไทยทางประเพณีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว และให้ดำเนินตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” จากนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการจัดการท่องเที่ยวขึ้นทั้งในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค ส่งผลให้แต่ละท้องถิ่นเริ่มมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีอยู่แต่เดิม และสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ขึ้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อตอบสนองและสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการสัมผัสกับสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ และการท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การประสานงาน และการควบคุม โดยทุกๆ กระบวนการเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมประเมินผล (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560)

บ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีกายภาพอยู่ติดแม่น้ำปิง ชุมชนจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2561 คณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกันคิดวางแผนการท่องเที่ยวชุมชนไว้ โดยการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และเทศกาลลอยกระทง โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำปิง

และได้เชิญชวนประชาชนในชุมชนและแหล่งใกล้เคียงมาท่องเที่ยว ซึ่งผลปรากฏว่ามีผู้คนจากต่างถิ่นให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทางคณะกรรมการของหมู่บ้านนำโดยผู้ใหญ่บ้านจึงได้ร่วมกันคิดที่จะพัฒนาขยายแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ดีขึ้น สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี โดยใช้ทุนทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ เช่น ทุนทางกายภาพ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางวัฒนธรรม เป็นต้น แต่ทั้งนี้ยังขาดกระบวนการและวิธีการให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่ต้องการให้นักวิจัยเข้ามาศึกษาเพื่อค้นหาและหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหาหรือตัวแปรการวิจัย ครั้งนี้มุ่งศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่
 - 1.1 สภาพภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
 - 1.2 ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
 - 1.3 เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนของชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบริบทของชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ทราบถึงระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. ได้แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
4. ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

บริบทภูมิสังคม หมายถึง สภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ที่อยู่รอบ ๆ ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยนั้น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแห่งตามภูมิประเทศ (ปณิธิ บุญสา และคณะ, 2560)

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของทรัพยากรในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยพื้นที่จะต้องมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดี (ศิริจรรยา ประพุดติกิจ, 2553)

การประเมินศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยพิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตร และด้านบริหารและการจัดการ (ศิริจรรยา ประพุดติกิจ, 2553)

แนวทางการพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีการจัดทำเป็นลำดับและขั้นตอนของชุมชน เพื่อที่จะสามารถให้การดำเนินกิจกรรม เรียงตามลำดับได้อย่างถูกต้องและชัดเจน (ธเนศ ทวีบุษ, 2557)

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง แนวทางการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนที่เน้นให้สมาชิกในชุมชนบ้านสบแฝกทุกภาคส่วนร่วมกันคิด ทำ แก้ปัญหาพัฒนาชุมชนโดยมีรูปแบบการบริหารจัดการมีการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อการตัดสินใจ และการควบคุมกำกับดูแลการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน (ศิริพร พันธูลี และคณะ, 2555)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของคน จากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชมเอกลักษณ์ ความงดงามทางวัฒนธรรม ทั้งนี้จะต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝก โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
3. แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)
6. รูปแบบการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ที่นอกจากจะทรงด้วยทศพิธราชธรรมแล้ว ทรงยังเป็นพระราชาก็เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และการทำงานแก่พสกนิกรของพระองค์ และนานาประเทศอีกด้วย ผู้คนต่างประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ และมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้ ซึ่งแนวคิดหรือ หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบ และทรงคิดค้นหาแนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด จากหลักการทรงงานทั้ง 27 ข้อ ผู้วิจัยขอยึดหลักการทรงงานบางข้อเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร). ม.ป.ป.) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้น ทั้งเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และตรงตามเป้าหมาย

2. ระเบิดจากข้างใน

จะทำการใด ๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ ไม่ใช่การสั่งให้ทำ คนไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ทำก็เป็นได้ ในการทำงานนั้นอาจจะต้องคุยหรือประชุมกับคนในชุมชน เพื่อนร่วมงาน หรือคนในทีมเสียก่อน เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและวิธีการต่อไป

3. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก

ควรมองปัญหาภาพรวมก่อนเสมอ แต่เมื่อจะลงมือแก้ปัญหานั้น ควรมองในสิ่งที่คนมักจะมองข้าม แล้วเริ่มแก้ปัญหามาจากจุดเล็ก ๆ เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อย ๆ ขยับขยายแก้ไปเรื่อย ๆ ทีละจุด เราสามารถเอามาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ โดยมองไปที่เป้าหมายใหญ่ของงานแต่ละชิ้น แล้วเริ่มลงมือทำจากจุดเล็ก ๆ ก่อน ค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ แก้ไปที่ละจุด งานแต่ละชิ้นก็จะลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

“...ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก ก็ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปัญหที่ทำให้เราปวดหัวให้ได้เสียก่อน เพื่อจะให้อยู่ในสภาพที่ดีได้...”

4. ทำตามลำดับขั้น

เริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับต่อไป ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ถ้าทำตามหลักนี้ได้ งานทุกสิ่งก็จะสำเร็จได้โดยง่าย “...ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนเสียก่อน ได้แก่ สุขภาพสาธารณสุข จากนั้นจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด พระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร สามารถปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...”

5. ภูมิสังคม

การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

6. ทำงานแบบองค์รวม

ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดยวิธีคิดอย่างองค์รวม คือการมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร ทุกสิ่งทุกอย่างมีมิติเชื่อมต่อกัน มองสิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

7. การมีส่วนร่วม

ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

8. รู้ รัก สามัคคี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) มีพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย

รู้: การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก: คือความรัก เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ

สามัคคี: การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงถึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

จากการน้อมนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออธิบายการนำหลักการทรงงานไปสู่ภาคปฏิบัติ ดังนี้

ในงานด้านศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ นั้น หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตภัณฑ์การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จะมีหลักการในการทำวิจัยโดยน้อมนำเอาหลักการทรงงาน 27 ข้อของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาใช้ทั้งในกระบวนการวิจัยของผู้วิจัยและอธิบายผลการวิจัย เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความสำคัญของหลักการทรงงานของพระองค์ในเชิงรูปธรรม หรือการนำหลักการทรงงานไปสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้นงานศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงสรุปประมวลการศึกษาอันสอดคล้องกับหลักการทรงงานได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องศึกษาข้อมูลจากหลายแหล่งทั้งข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐจากตำราและจากการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งการได้น้อมนำทฤษฎีศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ มาใช้ในการดำเนินงาน จะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ อย่างได้ง่าย

2. ระเบิดจากข้างใน

งานวิจัยเรื่องนี้ได้น้อมนำทฤษฎี **ระเบิดจากข้างใน** มาใช้ในการดำเนินงานวิจัยจากการเข้าไปสำรวจบริบทชุมชนผู้วิจัยได้พูดคุยกับชาวบ้านโดยชาวบ้านเองมีแนวคิดอยากพัฒนาชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแต่ยังไม่รู้ว่าต้องดำเนินการอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปเสริมความเข้มแข็งโดยให้ข้อเสนอแนะในแนวทางการพัฒนา และชุมชนจะดำเนินการเองไม่ใช่การสั่งให้ทำ

3. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันกับกรรมการผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้รับรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยจึงน้อมนำทฤษฎี **แก้ปัญหากจากจุดเล็ก** มานำเสนอให้ผู้นำชุมชนแล้วร่วมกันแก้ปัญหา เช่น ปัญหาการปรับสภาพทิวทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น เมื่อสำเร็จแล้วก็ค่อย ๆ ขยับขยายไปยังปัญหาอื่น ๆ

4. ทำตามลำดับขั้น

หัวข้อหลักของงานวิจัยครั้งนี้คือเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้น้อมนำทฤษฎี **ทำตามลำดับขั้น** มาใช้เพื่อยากให้ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมปฏิบัติตามการทำงานตามลำดับขั้นจะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงดี

5. ภูมิสังคม

การวิจัยครั้งนี้ได้คำนึงถึงหลักสภาพภูมิสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัย โดยคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคนในพื้นที่ บริบททั่วไปในชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น เราต้องเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ ไม่ไปบังคับให้ทุกคนคิดเหมือนเรา เมื่อเราทราบบริบทของแต่ละคนเราจะมีจัดการที่ดีได้ ซึ่งงานวิจัยจึงจะเดินต่อดำเนินไป

6. ทำงานแบบองค์รวม

การทำงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่สามารถทำงานคนเดียวได้ต้องอาศัยและทำงานร่วมกันกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคนในชุมชนเองก็ต้องทำงานแบบองค์รวม เนื่องจากว่าการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำเองได้ต้องมีการทำงานแบบองค์รวม ซึ่งต้องมีหลายฝ่ายมาช่วยกันจึงจะสำเร็จ

7. การมีส่วนร่วม

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้ข้อมูล และร่วมปฏิบัติ ร่วมคิดหมายถึงในเวลาเสวลาากลุ่มผู้วิจัยจะตั้งคำถามให้ชาวบ้านคิด และนำเสนอความคิดของตัวเองออกมา ร่วมทำหมายถึงเมื่อทุกคนมีการเห็นชอบเหมือนกันแล้วจะร่วมมือปฏิบัติ เป็นต้น

8. รู้ รัก สามัคคี

รู้ คือ งานวิจัยครั้งนี้อาจจะช่วยให้คนในชุมชนรู้ว่าอะไรคือปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และเมื่อรู้ปัญหาแล้วชุมชนจะต้องแก้ปัญหานั้นอย่างไร

รัก คือ ชุมชนมีศักยภาพสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ซึ่งชุมชนจะพอใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเอง

สามัคคี คือ การจัดการหรือการพัฒนาชุมชนเป็นชุมชนที่พึ่งพิงซึ่งกันและกัน ต้องมีการร่วมกันทำงานด้วยความจริงใจอย่างพร้อมเพรียงกัน ไม่ทะเลาะกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ทำงานนั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

1. แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวคือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้น ว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น หรือไม่ (ไบเพิร์น วงษ์บัวงาม และมยุขสุตา พูลสวัสดิ์, 2556)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 60-69) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงความพร้อมในด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

- 1) ความน่าดึงดูดใจของสถานที่
- 2) ความสะดวกในการเข้าถึง
- 3) ความประทับใจ
- 4) องค์ประกอบของการบริการ

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529: 40-42) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนด ศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

- 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยายากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต
- 2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว
- 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย
- 4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบันได้แก่ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร (2542: 43-44) ได้ แบ่งองค์ประกอบที่นำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1) ปัจจัยจุดใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากสถานที่ตั้งและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหลาย ๆ ด้าน เช่น ความต้องการในด้านความสงบ ในการพักผ่อน ความสนุกสนาน การหาประสบการณ์ ซึ่งปัจจัยจุดใจหลักแบ่งได้ 3 ชนิด ได้แก่ ปัจจัยจุดใจด้านธรรมชาติ ปัจจัยจุดใจด้านประวัติศาสตร์และศาสนา และปัจจัยจุดใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น

2) ปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สภาพเศรษฐกิจและ สังคม ภัยธรรมชาติและการเมือง

3) ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน ด้านที่พักและอาหาร การสื่อความหมาย ข้อมูลข่าวสาร การให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

4) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ต้องพิจารณาถึงโครงข่ายการคมนาคม ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า น้ำ การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ตลอดจนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม สรุปได้ว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวย ต่อการพัฒนาการปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้น ว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพองค์กรจากความพร้อมหรือความสามารถในการบริหารจัดการ ทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนระบบบริหารจัดการ ได้แก่ โครงสร้างขององค์กร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจน วิทยาการหรือเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้อง

2. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการวางแผนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับจำนวนของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โดยได้กำหนด เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอาไว้ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้

กับการวิจัยครั้งนี้ (กฤษณ์ โคตรสมบัติ, 2553 อ้างใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) ดังนี้

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาจากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม มีเอกลักษณ์เฉพาะโดยให้ความสำคัญ ของระบบนิเวศวิทยาและการจูงใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่แตกต่างกันของแต่ละปัจจัย ดังนี้

1.1 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวโดยจะพิจารณาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่ามีสภาพธรรมชาติดั้งเดิม หรือถูกพัฒนา ดัดแปลงตกแต่งไปบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้หรือไม่ หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน ตกแต่งใหม่โดย ไม่มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องของระบบนิเวศกับ สภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่และยังส่งผล ให้เกิดการลดลงของคุณค่าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 ความเป็นเอกลักษณ์ จะพิจารณาความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ความสัมพันธ์ ของระบบนิเวศในพื้นที่และความโดดเด่นของศักยภาพของระบบนิเวศตามลำดับ โดยมี องค์ประกอบ ด้านธรรมชาติประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ว่ามีความดึงดูดใจมากน้อยเพียงใด

2. ศักยภาพด้านการจัดการ ที่จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะพิจารณาจากสภาพการจัดการว่า อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยว เชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด ศักยภาพด้านการจัดการประกอบไปด้วย

2.1 การให้การศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการสื่อการจัดกิจกรรมที่มี การศึกษาหรือมีส่วนร่วมไปพร้อมกับการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว

2.2 การกำหนดมาตรการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมี ประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการควบคุมดูแล ด้านความปลอดภัยและการควบคุมจำนวน นักท่องเที่ยวและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การให้ความร่วมมือขององค์กรในการจัดการ ซึ่งจะพิจารณาจากรูปแบบของ องค์กรโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นว่ามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและควบคุมการ ท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด (เพทาย ธาราศักดิ์, 2559)

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550) ได้จัดทำคู่มือ “การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว” เพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนใน การพัฒนา โดยใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 2 เกณฑ์ คือ

1. หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความสำคัญ ประกอบด้วย หลักเกณฑ์ย่อย ดังนี้

1.1 ความมีชื่อเสียง/เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยพิจารณาจากการเป็นที่รู้จักของชุมชน/ท้องถิ่น/จังหวัด/ภูมิภาค/จังหวัด/ประเทศ

1.2 เอกลักษณ์/คุณค่าเฉพาะเชิงการท่องเที่ยวโดยพิจารณาจากความเป็นเอกลักษณ์ตาม ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าทาง โบราณคดี คุณค่าทาง ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ

1.3 สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น/จังหวัด/ประเทศ โดยพิจารณาจากการ สร้างเสริมรายได้ให้กับ ชุมชน/อำเภอ/จังหวัด/ประเทศ

1.4 สร้างเสริมความสามัคคี/ความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ/ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่นและความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละประเภทแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

1.5 สร้างความเจริญให้กับชุมชน ด้านสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ โดยพิจารณาจากการมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ

1.6 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากความเป็นธรรมชาติ/การรักษา/การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

1.7 การอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างทางโบราณคดี/ประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาจากการดูแลรักษา ทำนุบำรุง การบูรณะเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

1.8 อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยพิจารณาจากวัฒนธรรมของชุมชนให้ได้รับการดูแลรักษา เช่น การแต่งกาย ภาษา การเล่นการแสดง และวิถีชีวิตของท้องถิ่น

1.9 คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์/สิ่งแวดล้อม/ศิลปวัฒนธรรม/วิทยาศาสตร์

1.10 เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ/นันทนาการแก่ชุมชน โดยพิจารณาจากระดับการให้บริการจากท้องถิ่นขึ้นไปจนถึงระดับประเทศและนานาชาติ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 3-12, 3-14) ได้ทำการศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์เบื้องต้นเพื่อคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืน และมีการส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งมีการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

เกณฑ์ศักยภาพของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพทรัพยากร โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ ลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ดังนี้

ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติดั้งเดิม หรือหากมีการดัดแปลง ตกแต่งบ้างในบางส่วนก็จะต้องคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก ทั้งนี้หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สร้างขึ้นใหม่ การจำลองสภาพ การผสมผสานหรือตกแต่งใหม่ โดยไม่ใช่ระบบนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จะมีค่าความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย

องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่ เช่น ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ความสัมพันธ์ที่เป็นระบบ และพิจารณาในองค์ประกอบด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เพิ่มความดึงดูดใจ ทั้งนี้องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นมากจะแสดงถึงระดับ “ศักยภาพที่สูง”

2. เกณฑ์ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบันซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้น ได้แก่

2.1 การจัดให้มีการให้ความรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมการให้ความรู้ที่มีลักษณะของการจัดการศึกษาด้าน สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 การจัดการด้านการป้องกันและรักษาสีงแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากการจัดกิจกรรมการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด เช่น มาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดสิ่งบริการ

2.3 องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยพิจารณาจากรูปแบบองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการ ระดับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

จารุณี กลิ่นดีปาลี (2541: 32-33) สรุปหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่าต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวก ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุด ศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกใน

การเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรม และ กระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาส ในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยว ในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือ สนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ทั้งนี้ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อ การพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริม ใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้น บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมี ประสิทธิภาพ

4. องค์ประกอบของการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแสดงออกซึ่งความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา หรือ ปรับปรุงสภาพบริบทโดยรวมของพื้นที่เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและ ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ The Institute of Science and Technology of Thailand (2000) ได้กำหนดองค์ประกอบในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ธรรมชาติ โดยเน้นให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถพัฒนาหรือสร้าง กิจกรรมการท่องเที่ยว ในลักษณะเที่ยวชมได้

2. วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่การดำรงชีพ วัฒนธรรม ที่ เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่สามารถประยุกต์ให้เกิดการบริการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

3. กระบวนการผลิต ปัจจัยดึงดูดหรือเสน่ห์ของเกษตรกรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน ที่สามารถสร้างให้เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรม ท่องเที่ยว รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว ในลักษณะการดูงาน ทัศนศึกษา และการ ฝึกอบรม

4. การตลาด โดยเน้นการขายและกระจายผลผลิต การเกษตร เพื่อสร้างรายได้จาก การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับขีดความสามารถใน การรองรับของพื้นที่ โดยพิจารณาถึงขีดความสามารถในการรองรับ 4 ด้าน ได้แก่

4.1 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ (physical carrying capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยว สูงสุดที่ไม่ทำลาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่

4.2 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสิ่งแวดล้อม (environmental carrying capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลาย สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศได้แก่ระบบนิเวศ คุณภาพน้ำ อากาศ รวมถึงการทิ้งสิ่งปฏิกูลและการกำจัด ขยะมูลฝอย

4.3 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสังคม (social carrying capacity) หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยว จางหายไปเมื่อ มีการขยายตัวของนักท่องเที่ยว รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ ชุมชนท้องถิ่นจนเกิด ความไม่พอใจ

4.4 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ (economic carrying capacity) หมายถึงระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เกิดปัญหา ความขัดแย้งของสมาชิกในสังคม ไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชากร

แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนในส่วนนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถร่วมทำกิจกรรมค้นหารูปแบบ กิจกรรมของการมีส่วนร่วมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของชุมชน ดังนั้นจึงได้ไปค้นคว้าศึกษาเอกสารจาก นักวิชาการต่าง ๆ ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2527: 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ และอารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ บรรลุจุดมุ่งหมายของจุดนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว การมีส่วนร่วมจึง ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ดังนี้

1) การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์นั้นเป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะ เพียงแต่เกี่ยวข้องกับด้านกำลังกายหรือทักษะ

2) การกระทำการให้เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์แล้ว ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

3) การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้าน จิตใจ อารมณ์ และได้ทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานด้วย จึงเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่ม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531: 241) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “เป็นกระบวนการในการดำเนินระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ปัญหาทางการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางแผนพัฒนา ดังกล่าว สามารถนำไปลงมือปฏิบัติตามแผนการนั้น ๆ ได้”

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981: 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น อย่างเสมอภาค

องค์การอนามัยโลกมีการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริง หรือสมบูรณ์นั้นมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การวางแผน ประชาชนจะต้องวิเคราะห์สิ่งที่ปัญหา จัดลำดับสิ่งสำคัญ ตั้งเป้าหมายการ การใช้ทรัพยากร กำหนดรูปแบบการติดตามและประเมินผล และการตัดสินใจ
- 2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดสรรงบประมาณ
- 3) การใช้ประโยชน์ คนในชุมชนต้องสามารถนำเอากิจกรรมใหม่ ๆ มาทำให้เกิดประโยชน์ใน พื้นที่ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม
- 4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีการแบ่งผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียง กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

United Nations (1981: 5) และ Reeder (1974: 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

1.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมีความชัดเจนและเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

ทั้งนี้มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนผู้สนใจอีกด้วย

จากการศึกษาเนื้อหาในเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถรวบรวมและสรุปได้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม คือ บุคคลหรือสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ สามารถเสนอความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบผล และร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการกิจกรรมของแต่ละกิจกรรม

2. กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม (participatory action process) เป็นเทคนิคการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนที่เน้นให้คนในชุมชนสามารถรวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรประชาชนที่มีประสิทธิภาพโดยเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนด้วยระบบข้อมูล ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของข้อมูล เพราะข้อมูลจะช่วยให้คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและดำเนินการพัฒนาชุมชนต่อไปได้ ลักษณะที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนต้องไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลลึกซึ้งและถูกต้อง 2) เน้นการจัดการชุมชนและการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการรวมตัวเป็นองค์กรของคนในชุมชน 3) ให้คนในชุมชนคิดและตัดสินใจโดยตนเองโดยไม่มีการครอบงำและมีบทบาทในทุกขั้นตอน 4) เป็นการผสมผสานแนวความคิดของการจัดการชุมชน (community organization) และเรียนรู้ของชุมชนเข้าด้วยกัน (problem base learning) 5) กระบวนการมีส่วนร่วม มีการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะก่อนทำการศึกษาวิจัย มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน

การบูรณาการนักวิจัยเข้ากับชุมชน

การศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน

การเผยแพร่แนวความคิดแก่ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน

การฝึกอบรมทีมวิจัยของชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและกำหนดแนวทางออกด้วย

การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ระยะการจัดทำแผนงาน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

การฝึกอบรมทีมงานวางแผนชุมชน

การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม

การศึกษาการเป็นไปได้ของแผนงาน

การแสวงหางบประมาณแหล่งหน่วยงานที่สนับสนุน

การวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 4 ระยะการปฏิบัติงานตามแผน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

การกำหนดทีมงานปฏิบัติงานในรูปของอาสาสมัคร

การฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานให้กับทีมงาน

ขั้นตอนที่ 5 ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

การกำหนดทีมงานติดตามและประเมินผลของชุมชน

การฝึกอบรมความรู้และเทคนิคในการติดตามและประเมินผลงาน

ติดตามการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติงานทุกระยะ

นำข้อมูลเสนอต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อรับทราบและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งจะให้เป็นผลงานที่เกิดจากความพยายามร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย (สนธยา พลศรี, 2545)

แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีมากมาย ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ขอเสนอแนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของโฆสิต ปันเปี่ยมรัชฎ์ (2553) มานำเสนอ ดังนี้

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์และแบ่งพื้นที่ทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 พื้นที่เพื่อประโยชน์ในการจัดการ ดังนี้

พื้นที่ท่องเที่ยวที่ติดตลาดแล้ว จะทำการพัฒนาได้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดการทำการแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยไม่เกินความสามารถในการรับรองของพื้นที่และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เช่น เชียงใหม่ ที่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและต้องพยายามพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เช่น เชียงราย ลำปาง ลำพูน เพื่อการกระจายประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไปยังจังหวัดใกล้เคียงอย่างกว้างขวาง

พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เป็นพื้นที่ในจังหวัดหรือระหว่างจังหวัดใกล้ ๆ กัน คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการศึกษาภูมิสถาปัตย์ กล่าวถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ว่าเป็นการบริหารและการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เหมาะกับสภาพทรัพยากร มีความหลากหลายด้านจุดประสงค์ทางการศึกษาเรียนรู้เป็นหลัก และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งจะมีการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านการจัดการ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การให้การศึกษาและสื่อความหมาย การจัดการการท่องเที่ยวการบริการการท่องเที่ยว 3) การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาด และการมีส่วนร่วมในชุมชน และด้านการดำเนินการ

2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถือเป็นการเปลี่ยนฐานแนวคิดการพัฒนาแบบเดิมมาเป็นการพัฒนาแบบใหม่ที่มีความสำคัญ มีหลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบธรรมชาติของพื้นที่ โดยประเมินคุณค่าและความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบที่มีต่อสภาพแวดล้อม
2. การพัฒนาต้องให้มีความกลมกลืนสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่และภูมิทัศน์ในธรรมชาติ
3. รักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องของรูปแบบทางธรรมชาติของพื้นที่ หลีกเลี่ยงการออกแบบที่แบ่งซอยพื้นที่เป็นแปลงย่อย ๆ
4. ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ การออกแบบพัฒนาพื้นที่จะต้องเน้นถึงการป้องกันและรักษาท้องถิ่นนั้น ๆ
5. การพัฒนาที่ควรพิจารณาเลือกบริเวณที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว ก่อนที่จะเลือกพัฒนาพื้นที่ใหม่ที่ยังคงสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์กว่า

6. เมื่อการดำเนินการก่อสร้างหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในพื้นที่พัฒนาแล้วเสร็จลง จะต้องมีการซ่อมเสริมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายหลังการก่อสร้างให้ใกล้เคียงสภาพธรรมชาติเดิมให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศวิทยา

นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมหรือความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงสองปัจจัยคือ ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวในการรองรับผลกระทบจากการพัฒนา และการรับรู้หรือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้การวัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, 2557) ได้ศึกษาความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร กล่าวว่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวมี 4 ด้าน คือ นิเวศวิทยาชุมชน สังคมจิตวิทยา กายภาพการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ (2547) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรอันเนื่องมาจากการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจโลก และวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นบทเรียนให้ต้องทบทวนการจัดการทรัพยากรกันใหม่ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยเน้นการพึ่งตนเองจากระดับรากหญ้าได้รับการเสนอให้เป็นตัวแบบของการแก้ปัญหาที่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญ สาธารณชนของการพัฒนาแนวใหม่พอสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) เป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีธรรมชาติภายใต้กรอบแนวคิดและขบวนการทางนิเวศ 2) เป็นการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ความหลากหลายของทรัพยากร 3) เป็นการพัฒนาที่มีทั้งมิติของการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรเพื่อเป็นประโยชน์ของคนปัจจุบันและลูกหลานในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)

Dickman (1996) ได้กล่าวว่าสิ่งที่ดึงดูดใจ จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ เป็นสิ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา หาดทราย ชายหาด ภูเขา อุทยานแห่งชาติเทศกาลต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่โด่งดัง และโดยทั่วไป สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่าหนึ่งอย่าง อาทิอุทยานประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า เช่น สถาปัตยกรรมที่น่าสนใจความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ฯลฯ นอกจากนั้น Dickman ยังมีข้อเสนอว่า สถานที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือ องค์ประกอบ 5A ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น

- สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (natural attractions)
- สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (built attractions) รวมถึงกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเช่น สวนสนุกและกิจกรรมการประชุม (meeting, incentive, exhibition, convention (MICE))
- สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (cultural attractions) และ สิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ (social attractions)

2. กิจกรรม (Activities)

สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ (activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาดำรงตัวของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย อาทิ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ ว่ายน้ำ เป็นต้น (Dickman, 1996)

กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเช่น

- กิจกรรมเดินป่า
- กิจกรรมดูนก
- กิจกรรมส่องสัตว์
- กิจกรรมแสง สี เสียง ในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ เป็นต้น

3. การเข้าถึง (Accessibility)

สภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดโดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินเท้า สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และคำว่าจ้างแพงหรือถูก เป็นต้น ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสภาพการเข้าถึง อาจพิจารณาได้จากความสะดวก อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง ลักษณะการเดินทาง และสภาพถนน

การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เช่น

- เที่ยวบิน
- การตรวจคนเข้าเมือง
- รถโดยสารสาธารณะ
- สภาพถนนหนทาง นอกจากนี้การเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวยังหมายถึงสิ่งที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น เช่น การลงเว็บไซต์ เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไปและถ้าหาก ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึง ความสะดวกและความใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียงได้ยากง่ายเพียงใด ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกอาจพิจารณาได้จาก ระบบสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ การให้บริการบ้านพัก สถานบริการต่าง ๆ ระบบ สื่อความหมายและระบบการจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว เช่น

- ร้านอาหาร
- ร้านค้าต่าง ๆ เช่น ร้านขายของ บริษัทบริการการท่องเที่ยว ร้านของที่ระลึก
- การบริการอื่น ๆ อาทิ ร้านตัดผม การบริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ร้านเช่ารถ
- ระบบสาธารณูปโภค
- ตู้เอทีเอ็ม
- สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ฯลฯ

5. ที่พัก (Accommodation)

สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการและมีความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัยที่พักในแหล่งท่องเที่ยว เช่น

- โรงแรม
- รีสอร์ท
- บังกะโล
- เกสต์เฮาส์
- อพาร์ทเมน ฯลฯ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A สรุปได้ว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (attraction), 2) กิจกรรม (activities), 3) การเข้าถึง (accessibility), 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities), 5) ที่พัก (accommodation) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นสิ่งสำคัญที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization : UNWTO) ได้จำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ โดยอาศัยหลักการแยกออกมาตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว (Goeldner and Ritchie, 2006) ประกอบไปด้วย

ลักษณะแรก การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) หมายถึง ลักษณะการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติซึ่ง ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo-tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิง ดาราศาสตร์ (astrological tourism)

ลักษณะต่อมาคือ การท่องเที่ยวตามแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) หมายถึง ลักษณะการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวทางแหล่งประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หรือการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบทหรือชุมชน (rural tourism / village tourism)

ลักษณะสุดท้าย คือ การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (special interest tourism) หมายถึง ลักษณะการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว

(long stay) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (incentive travel) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม และการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นต้น

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เหมือนแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการดังนี้

1) กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพไว้

2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแส ความต้องการที่มีมากขึ้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยว มากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3) กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็น หลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับใน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

1.2 ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการ คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลัง

2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จาก การท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น

6) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิด ความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึง ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้

ต้องพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้าน ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง 4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก 5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ 7) ภาษา และวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ 10) ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2) องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไร สุจริตกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4) องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือด้านจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6) องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

1.4 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประเภทได้ 6 ประเภท คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว ไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐาน ของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อ

3) การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

4) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (rural tourism/ village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อ การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

5) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sport tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนาน เพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า

6) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (cultural health tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

1.5 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือการเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism/ village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความสะดวกเพลิดเพลินได้ความเพลิดเพลินผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

1.6 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจะเป็นกิจกรรมการได้สัมผัสและการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

1) การเที่ยวชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์หรืออาคารบ้านเรือน เช่น การชมการทำศิลปหัตถกรรมไทย การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

- 2) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) การชมการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทย
- 4) การเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย วัดต่าง ๆ เป็นต้น
- 5) การร่วมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นตลอดทั้งปีในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ทำการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ คือ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว 5As การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย การประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีรายละเอียด ดังนี้

เดือนใจ จันทร์หมื่น (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีปัจจัยที่ศึกษา คือ 1) ด้านการดึงดูด 2) ด้านกิจกรรม 3) ด้านการคมนาคม 4) ด้านที่พัก 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้ดีที่สุดคือ ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมด้านท่องเที่ยว ปัจจัยด้านที่พัก ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ตรงตามสมมติฐานทุกประการและสามารถอธิบายความผันแปรของการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้ประมาณร้อยละ 4.85

สโรชา อมรพงศ์มงคล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองมัลลิกา ร.ศ.124 ในเชิง วัฒนธรรม และเพื่อศึกษามุมมองมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นงานวิจัยเชิง คุณภาพ

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) และตารางประเมินความจริงแท้ และ กระบวนการสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการของเมือง มัลลิกา มีข้อเด่นในด้านของการจัดการองค์กร และการควบคุม แต่ยังขาดการจัดการด้านการวางแผน และการเป็นผู้นำ เนื่องด้วยเมืองมัลลิกาดำเนินกิจการด้วยการจัดการแบบครอบครัวที่อยู่กันด้วยความ เข้าใจ ทำให้สามารถดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ในส่วนของการประเมินความจริงแท้มิติของตำแหน่ง และสถานที่ตั้งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ค่าเฉลี่ย 3.07 ในขณะที่กระบวนการสร้างสรรค์ในเรื่องของการนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้มากที่สุด โดยมี ค่าเฉลี่ย 3.94 สรุปได้ว่าในเมืองมัลลิกา ร.ศ.124 มีการนำกระบวนการสร้างสรรค์มาใช้มาก และคำนึงถึง ความจริงแท้ด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการรายอื่นนำความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนา สถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบคล้ายกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ดาริน วรณทรัพย์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย จำนวน 8 แห่ง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีเลือกตามทฤษฎีแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 24 คน และผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่จำนวน 14 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย คือ ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 5 ประการ ประกอบด้วยแนวทางการจัดการ 5 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 2) การจัดการเรื่องราวเชิงสร้างสรรค์ 3) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) การจัดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ 5) การจัดการผลกระทบเชิงสร้างสรรค์ เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาผ่านกระบวนการผสมผสานการจัดการทั้ง 5 รูปแบบ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในขณะที่ยังคงคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมสิ่งแวดล้อมและการดำรงรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้สืบไป

ประกิจ ลอยเลิศฤทธิ์ และชนนท์ ทวีผล (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี กรณีศึกษา: พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเมินองค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจ ดันสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึง สำหรับผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีวิทยากรณศึกษา (case study approach) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) เป็นผู้อำนวยการสำนักงานมูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน จำนวน 1 คน และ

ผู้สูงอายุที่มาเยี่ยมชมในพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เป็นจำนวน ทั้งหมด 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานที่ท่องเที่ยว คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ภายในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน ส่วนที่ต้องปรับปรุงคือ ช่องทางการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยขาดการร่วมสมัย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยากต่อการเข้าถึงข่าวสารของพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน 2) พระราชนิเวศน์มฤคทายวันเป็นสถานที่ที่มีเอกลักษณ์และมีสิ่งดึงดูดต่อผู้สูงอายุที่สนใจด้านประวัติศาสตร์ของราชการที่ 6 อีกทั้งยังมีขนาดของพื้นที่และมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การพักผ่อน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงเส้นทางคมนาคมสู่สถานที่ง่ายต่อการเข้าถึง มีป้ายบอกทางชัดเจนตั้งแต่ในเขตอำเภอชะอำ

ทิพาพร ไตรบรรณ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา: หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบายด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านอรัญญิก เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนอรัญญิก เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านอรัญญิก โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยสอบถามกับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน และกลุ่มผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านอรัญญิก จำนวน 235 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์เชิงลึก 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 แห่ง และกลุ่มผู้ประกอบการในหมู่บ้านอรัญญิก จำนวน 11 แห่ง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐยังไม่สามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีการร่วมมือกับชาวบ้านในหมู่บ้านอรัญญิก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้ตามที่มุ่งหวัง 2) ชาวบ้านในหมู่บ้านอรัญญิกยังขาดการมีส่วนร่วมและขาดความรู้ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน 3) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และคนในหมู่บ้านจะรับจ้างตีมีดส่งให้กับร้านค้ามีดในหมู่บ้าน เป็นการกระจายรายได้ และมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 4) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเดินทาง ด้านความสะดวกและการจำกัดขยะ และด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ส่วนปัจจัยรองลงมาที่นักท่องเที่ยวมีทัศนคติว่าควรปรับปรุงเพิ่มเติมได้แก่ ด้านการปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านการบริการการท่องเที่ยว

ยุทธการ ไชยอาภา และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลโป่งแยง เพื่อประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลโป่งแยง เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนา

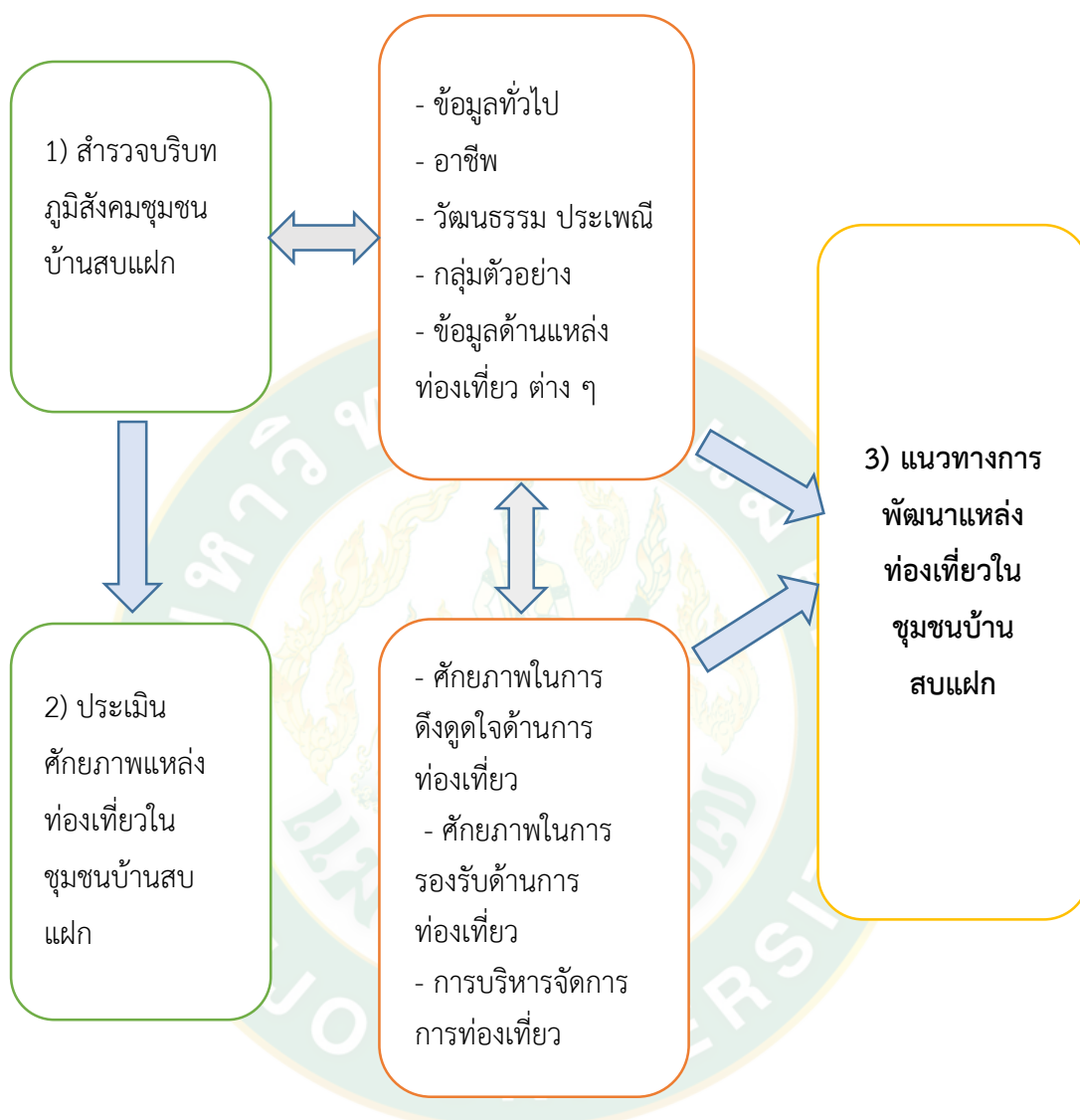
ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากคนในชุมชน พื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมจากชุมชน ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวรวมถึงประชากรในชุมชน ทั้งสามชุมชน ทำการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 - สิงหาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวนทั้งสิ้น 90 รายการกรอกแบบสอบถามและการให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้นำ ผู้อาวุโส และสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.909 ผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.20 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 37.80 เป็นเพศชาย โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 42.22) มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี และ ร้อยละ 60.00 มีสถานภาพทางสมรส ส่วนผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 38.88 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.88) ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท

จากผลการวิจัยที่ได้จากตัวแทนของประชากรเกี่ยวกับการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มี 5 องค์ประกอบ คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม ผลวิจัยจากการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวนี้ปรากฏว่าผลการประเมินอยู่ในระดับสูง โดยด้านดึงดูดใจนั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ด้านที่พักมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 และด้านกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากคนในชุมชนนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าอยู่ในระดับสูง โดยมีข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 ด้านให้คำปรึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 ด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 ด้านการปฏิบัติร่วมกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 และด้านการให้การสนับสนุนตามความสนใจของชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09

จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากคนในชุมชนนั้น ผลการวิจัยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและใช้เป็นข้อมูลสำหรับแผนกลยุทธ์ของเทศบาล และเพื่อใช้ในการสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก รวมถึงประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก โดยผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการดำเนินการภาคสนาม โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ การใช้วิธีการเก็บข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอย่างถูกต้องแม่นยำเพื่อให้เข้าใจบริบทของชุมชนอย่างรอบด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

กรณีศึกษา แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. ข้อมูลด้านบริบทชุมชน คือข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติของวัด วัฒนธรรมประเพณี จำนวนประชากรในชุมชน ลักษณะที่อยู่อาศัย ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะเฉพาะถิ่น ภูมิปัญญา เป็นต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจาก ข้อมูลทุติยภูมิ ตำรา ประวัติความเป็นมาของชุมชนที่มีอยู่ในวัด เอกสารจากเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว และจากการสัมภาษณ์

2. ข้อมูลด้านการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การออกแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการรูปแบบการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยต่าง ๆ และเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

3. ข้อมูลด้านเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการประเมิน และการสังเกตการร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากการวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลคืนสู่ชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 2 คน ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้าน และ 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

เนื้อหาในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามหัวข้อต่าง ๆ ในแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ นอกจากนั้นจะได้สัมภาษณ์สอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

2. กลุ่มตัวแทนประชาชนบ้านสบแฝก จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน และมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน

เนื้อหาในการสัมภาษณ์และสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของวัด ขนบธรรมเนียมประเพณี ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ลักษณะเฉพาะถิ่น ลักษณะที่อยู่อาศัย ภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการรวมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์สอบถามข้อมูลจากพระสงฆ์ประจำวัดสบแฝก จำนวน 1 รูป

เนื้อหาในการสัมภาษณ์และสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของวัด ขนบธรรมเนียมประเพณี ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ลักษณะเฉพาะถิ่น เป็นต้น

4. ผู้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 1 คน (มาจากคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้)

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาภูมิสังคม 2 คน (มาจากสาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้)

ตัวแทนชุมชน 2 คน (ผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สุดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากปรากฏการณ์ในชุมชนที่ศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน โดยไม่มีการกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นเพียงการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการศึกษา และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะที่ทำการเก็บข้อมูลได้ โดยใช้การบันทึกต่าง ๆ บันทึกข้อมูล ทั้งบันทึกเสียง การถ่ายภาพ โดยได้กำหนดแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชนไว้ทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติของวัด วัฒนธรรมประเพณี จำนวนประชากรในชุมชน ลักษณะที่อยู่อาศัย ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะเฉพาะถิ่น ภูมิปัญญา เป็นต้น

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

เพื่อศึกษาและรวบรวมความคิด จากกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำหรับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยนำเสนอผลการประเมินและแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวกับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยสังเกตประเด็นการร่วมทำกิจกรรมของชาวบ้านเมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานปีใหม่ งานลอยกระทง เป็นต้น ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการสังเกตวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนอีกด้วย

4. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยนำข้อมูลต่าง ๆ จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550) มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ทราบถึงระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

5. อุปกรณ์บันทึกเสียงและอุปกรณ์ถ่ายภาพ

การทดสอบเครื่องมือ

แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน และ แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยทำการทดสอบเครื่องมือ โดยวิธีการหาความเที่ยงตรง คือ นำแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อ ว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือไม่ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นขั้นตอนแรกของการศึกษา เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร งานวิจัย จากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสถานภาพความรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลแม่ครัวเจดีย์ และบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 รวมถึงบริบททางกายภาพทั่วไปของชุมชน นอกจากนี้ในส่วนของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน แนวคิดการออกแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวเป็นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามประเด็นเนื้อหาตามกรอบการศึกษาที่กำหนดไว้

2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาโดยการดำเนินการภาคสนาม เพื่อให้เข้าถึงบริบทของพื้นที่ และเก็บข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

2.1 การสังเกตการณ์ ในการดำเนินภาคสนาม ผู้วิจัยใช้หลักการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตสภาพทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับบริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา สถานที่สำคัญของชุมชน สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และสังเกตการร่วมทำกิจกรรมของชาวบ้านในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น งานปีใหม่ งานลอยกระทงเป็นต้น ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการสังเกตวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนอีกด้วย

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการซักถาม พูดคุย ที่มีการกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้ แต่การพูดคุยเป็นไปอย่างเรียบง่าย เป็นกันเอง และไม่เคร่งครัดกับขั้นตอนและการตอบคำถาม โดยใช้การบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และการจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญไว้

2.3 สนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เป็นการซักถาม พูดคุย โดยใช้การเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ทศนคติ หรือแนวคิด โดยเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยใช้การบันทึกการสนทนา และสรุปประเด็นที่สำคัญไว้

2.4 การสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการ เป็นการซักถาม พูดคุย โดยผู้วิจัยจะตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญให้แก่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและรวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้การบันทึกการสนทนา และสรุปประเด็นที่สำคัญไว้

3. การคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอให้แก่ชุมชนผ่านเวทีการเสวนากลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่เป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการจดบันทึก โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล และการรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์แบบอุปนัย และแสดงผลเป็นข้อความแบบบรรยาย ซึ่งแยกเป็นขั้นตอน และตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากการเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชน หรือ ข้อมูลจากภาคสนามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ออกมาสังเกตรวบรวม และข้อมูลที่ได้ออกมาสังเกตรวบรวมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกเทป เพื่อเป็นการสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันร่วมกับการสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นข้อความแบบบรรยายไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมา รวบรวมวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (percentage) ค่าความถี่ (frequency) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย

ซึ่งในแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีศักยภาพมาก
- 3 หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง
- 2 หมายถึง มีศักยภาพน้อย
- 1 หมายถึง มีศักยภาพน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (แปลผล) จากการคำนวณอัตราภาค ฐาน โดยใช้สูตร

$$\frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

จำนวนระดับ

5

ได้เกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึงศักยภาพน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึงศักยภาพน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึงศักยภาพปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึงศักยภาพมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึงศักยภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ในการแปลผลของแบบประเมินบางข้อ จะใช้ตารางแจกแจงความถี่ เพื่อหา ค่าความถี่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การนำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการประกอบการวิเคราะห์ภาพรวมแล้วเขียนข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน แล้วนำข้อมูลคืนชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ของเนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิจัย และวิจารณ์

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสำรวจบริบทภูมิสังคมของชุมชน ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก

ตอนที่ 1 การสำรวจบริบทภูมิสังคมของชุมชน บ้านสบแฝก

ตำบล แม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่

1. สภาพทั่วไป

1.1 ประวัติบ้านสบแฝก

จากการบอกเล่าที่เล่าสืบกันมาของคนในชุมชนนั้น หมู่บ้านในแถบตำบลแม่แฝกใหม่นี้เรียกว่า “บ้านยางเปียง” ตามคำบอกเล่าได้กล่าวไว้ว่า ชาวบ้านที่อพยพมาอยู่กับพระเจ้ากาวิละ สมัยที่มีการเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง ได้ลงหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณดังกล่าว ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว มีต้นไม้ขึ้นเป็นปารกจากสงครามพม่า และอยู่ภายใต้การปกครองพม่าเป็นเวลากว่า 200 ปี จึงทำให้พื้นที่มีความรกร้างและขาดการพัฒนา ชาวบ้านที่อพยพมา และพร้อมใจกันตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณดังกล่าวนี้ เข้าใจว่าเป็นเจ้าเงี้ยวหรือไทยใหญ่ และไทยจีน เมื่อครั้งที่จะตั้งบ้านเรือน ชาวบ้านได้ตัดต้นไม้ซึ่งเป็นต้นตองตึง (ต้นพลวง) มาสร้างบ้านเรือน ต้นตองตึงจึงถูกตัดจนเรียบเตียนเกิดที่โล่งกว้าง ชาวบ้านจึงหยุดตัดไม้ แล้วเรียกชื่อที่แห่งนั้นว่า “หยั้งเปียง” (หยั้งเปียงเป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึง หยุดให้เท่า ๆ กัน หยุดให้เพียงกัน หยั้ง = หยุด เปียง = เพียง ราบเรียบเสมอกัน) จึงได้ชื่อว่า “บ้านหยั้งเปียง” ต่อมาภายหลังเพี้ยนเป็น “ยางเปียง” เมื่อเวลาผ่านไปมีคนอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่มากขึ้น จึงมีการแบ่งหมู่บ้านแยกออกไปเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ชาวบ้านเรียกหมู่บ้านที่แยกออกไปว่า บ้านดิงงาม เพราะมีต้นตองตึงอยู่มากในบริเวณนั้น ต่อมาหมู่บ้านถูกแยกเป็นอีกหลายหมู่บ้าน ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงได้ชื่อว่าตำบลแม่แฝก (เอกสารจากวัดสบแฝก, 14 มีนาคม 2563) จากนั้นตำบลแม่แฝกใหม่ ก็ถูกแยกออกไปเป็นอีกหนึ่งตำบลคือตำบลแม่แฝกใหม่ ปัจจุบันประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านแม่แฝก หมู่ 2 บ้านสบแฝก หมู่ 3 บ้านเจดีย์แม่ครัว หมู่ 4 บ้านขัวมุง หมู่ 5 บ้านห้วยบง หมู่ 6 บ้านแพะเจดีย์ หมู่ 7 บ้านวังขุมเงิน หมู่ 8 บ้านแพะห้วยบง หมู่ 9 บ้านกลางพัฒนา หมู่ 10

บ้านแพะแม่แฝกใหม่ หมู่ 11 บ้านเจริญพัฒนา หมู่ 12 บ้านป่าป้อ หมู่ 13 บ้านพระธาตุเจริญ และ หมู่ 14 บ้านเจริญเจริญ (สำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝก, 2563)

บ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบล แม่แฝกใหม่ อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ 2447 ซึ่งได้แยกจากหมู่ที่ 8 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ คนกลุ่มแรกที่ตั้ง หมู่บ้านมาจากกลุ่มแม่น้ำปิงและลำน้ำแม่แฝก ซึ่งไหลมารวมกัน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายมี ปิยะสาร บ้านสบแฝกหมู่ที่ 2 ตั้งอยู่ในตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอ สันทราย ไปทางทิศเหนือประมาณ 18 กิโลเมตรและ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือเพียง 25 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกริมฝั่งแม่น้ำปิง จัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประชาชนตั้งบ้านเรือนด้านทิศตะวันออกริมฝั่งแม่น้ำ เป็นแนวยาวตามเขตพื้นที่ของหมู่บ้านเป็น ระยะทางกว่า 3 กิโลเมตร บ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบล แม่แฝกใหม่ อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,006 ไร่หรือ 1.61 ตารางกิโลเมตร ซึ่งพื้นที่อยู่อาศัย 137 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร 477 ไร่ (เอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปี พ.ศ. 2563) ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมการเพาะปลูก พื้นที่บริเวณด้านทิศตะวันออกเป็นทุ่งนากว้างมีอาณาเขตพื้นที่กว่า 300 ไร่ ปัจจุบันเป็นพื้นที่ของนายทุน ซึ่งได้รับเป็นมรดกที่ดินของบรรพบุรุษในตระกูลนิมานเหมินทร์ ตระกูล คหบดีชาวเชียงใหม่ ซึ่งให้ชาวบ้านเช่าเป็นรายปีเอาไว้ใช้เป็นการทำการเกษตรเพาะปลูก พืชผลทาง การเกษตรที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว มันฝรั่ง ข้าวโพด บวบ พริก มะเขือยาว ฟักญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น ปัจจุบันชาวบ้านบางส่วนประกอบธุรกิจชุดทรายในแม่น้ำปิงขาย ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนับถือ ศาสนาพุทธจัดเป็นชนพื้นถิ่นร้อยละ 90 ชาวไทยชาติพันธุ์ร้อยละ 10 ใช้ภาษาพื้นเมืองท้องถิ่นในการ พูดสื่อสารระดับกลางและมีวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแบบชนพื้นเมืองชาวเชียงใหม่โดยทั่วไป ผู้ใหญ่บ้าน คนปัจจุบันชื่อ นายอดุลย์ ตานัน (อดุลย์ ตานัน, สัมภาษณ์, 10 มกราคม, 2563)

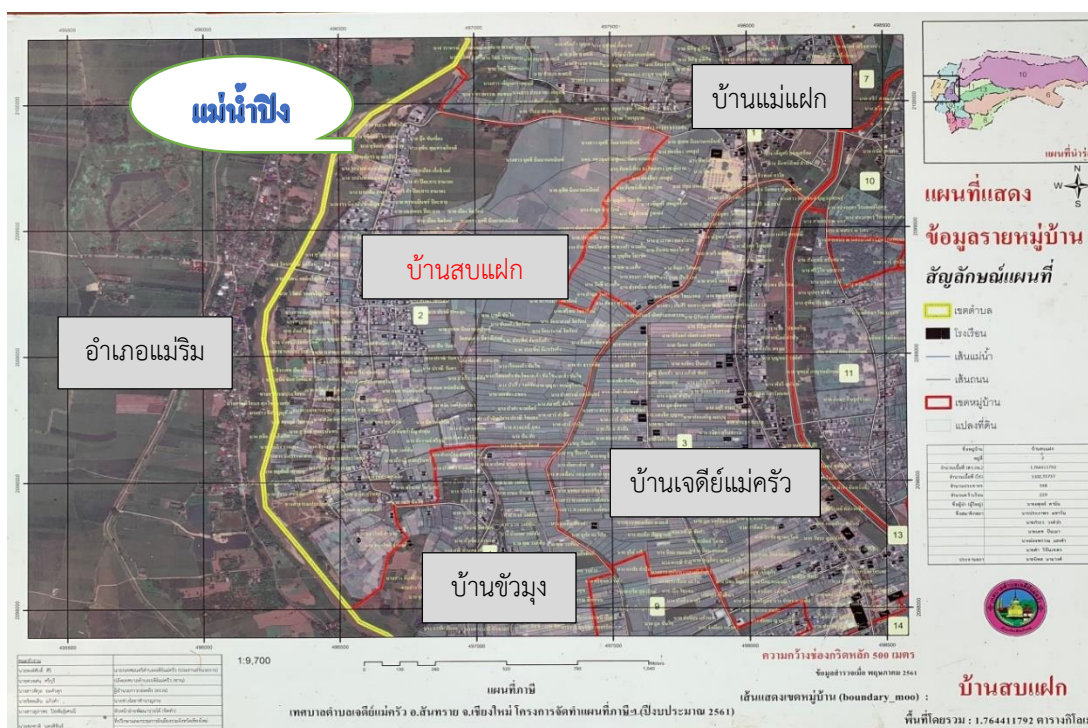
1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและมีพื้นที่เป็นเนินภูเขาประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่ราบลุ่ม อาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับ บ้านแม่แฝก หมู่ที่ 1 ทิศใต้ ติดกับ บ้านขัวมุง หมู่ ที่ 4 ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านเจริญแม่ครัวหมู่ที่ 3 และ ทิศตะวันตก ติดกับ แม่น้ำปิง (ภาพที่ 2) (เทศบาลตำบลเจริญแม่ครัว, 2563)

ดินและคุณสมบัติของดินในหมู่บ้าน เป็นชุดดินสันป่าตองเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ใน เกณฑ์ต่ำ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมีความลาดเอียงระหว่าง 2-8% หน้าดินลึก การระบายน้ำดี ความสามารถอุ้มน้ำค่อนข้างต่ำ ดินบนหนาประมาณ 15-20 เซนติเมตร เป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล ปนเทาเข้ม ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดถึงกรดปานกลางและเป็นกรดเล็กน้อยที่ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง

5.5-6.5 ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายและดินร่วนเหนียวปนทราย สีนํ้าตาลปนเหลืองอ่อน หรือ สีนํ้าตาลซีดมาก ปกติจะอยู่ลึกระดับ 100 เซนติเมตรลงไป (เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว, 2563)

ในชุมชนมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำปิง เป็นแม่น้ำใหญ่กว้าง ประมาณ 5 เมตร ระยะทางที่แม่น้ำไหลผ่านชุมชนประมาณ 1.5 กิโลเมตร น้ำใสสะอาดซึ่งเป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของคน ในชุมชน นอกจากนี้แม่น้ำปิงยังเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลทุกปีของคนในชุมชน เช่น เทศกาลวัน สงกรานต์และวันลอยกระทง

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงขอบเขตและที่ตั้งหมู่บ้านบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: ดัดแปลงจาก แผนที่หมู่บ้านสบแฝก (2563)

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศสภาพอากาศในหมู่บ้าน มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพอากาศโดยทั่วไปของ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเขตร้อน และได้รับ อิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมจากตะวันตกเฉียงเหนือ จึงทำให้ในช่วงเดือนพฤษภาคม

ถึงเดือนกันยายน มีฝนตกชุกและเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู ตามลักษณะภูมิอากาศของประเทศ

ฤดูฝน โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่จะเป็นฝนเล็กน้อยถึงปานกลางในเดือนพฤษภาคม และจะมีปริมาณฝนเพิ่มมากขึ้น ถึงกลางเดือนตุลาคมมีปริมาณฝนไม่มากนักโดยมีฝนเป็นระยะ

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ได้รับอิทธิพลจากความกดอากาศสูงจากประเทศจีนส่งผลให้มีอากาศหนาว เย็น ตอนบนของภาครวมถึงบริเวณเทือกเขาและยอดดอย อุณหภูมิต่ำสุด 10 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม มีระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ช่วงนี้อากาศจะร้อนอบอ้าว อุณหภูมิเฉลี่ย 28 – 30 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 40 - 43 องศาเซลเซียส (เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว, 2563)

1.4 สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

รายได้หลักของคนในชุมชนมาจากการรับจ้างทั่วไป มีบางส่วนรายได้มาจากการค้าขาย เลี้ยงสัตว์ นอกจากการไปรับจ้างทั่วไป ประชากรบ้านสบแฝงยังประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

- เกษตรกร ได้แก่การปลูกพืช เช่น มันฝรั่ง ยาสูบ ข้าว พริก แตงกวา
- พืชสวน ได้แก่ มะม่วง ลำไย ขนุน กล้วย
- การค้าขาย จะมีร้านค้าอยู่ตั้งอยู่สองฟากทางถนนหลักของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นอาคารไม้และร้านต่าง ๆ ดังนี้ ร้านค้าเครื่องใช้ต่าง ๆ ร้านค้าเครื่องดื่ม ร้านค้าผักสด
- การเลี้ยงสัตว์ที่ปรากฏในท้องถิ่นได้แก่ หมู วัว ควาย เป็ด ไก่ สุนัข

สำหรับกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้ตั้งในชุมชนประกอบด้วย ดังนี้

1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้มีการออมเงิน และประหยัดในการใช้จ่าย จำนวนสมาชิก 191 คน จำนวนเงินทุน 120,000 บาท กิจกรรมหลัก คือ การให้ผู้ที่ต้องการเงินไปลงทุน สามารถกู้เงินกลับกลุ่มได้ มีผลดำเนินงานที่ดีสามารถนำเงินปันผลให้กับผู้มาออมกับกลุ่ม และผู้ที่กู้สามารถมีเงินไปลงทุน สร้างอาชีพ

2. กลุ่มสตรีแม่บ้าน วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านของกลุ่มมีสมาชิก 18 คน จำนวนเงินทุน 30,000 บาท กิจกรรมหลักนำเงินไปใช้กิจกรรมของกลุ่ม และซื้อเครื่องครัวเรือนเพื่อให้ผู้ที่ต้องการใช้มาเช่า และสามารถให้ผู้ที่ต้องการกู้มากู้เงินได้ที่กลุ่ม มีผลดำเนินงานที่ดีสามารถนำเงินปันผลให้แก่กลุ่มได้

3. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้สมาชิก มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ และประหยัดในการใช้จ่าย จำนวนสมาชิก 1 คน จำนวนเงินทุน 187,200 บาท

นอกจากวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ลักษณะเฉพาะถิ่นก็จะเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ที่ช่วยทำให้ชุมชนมีความโดดเด่นในพื้นที่นั้น ๆ จากการศึกษาพบว่าในชุมชนบ้านสบแฝกไม่มีลักษณะเฉพาะถิ่นเนื่องจากการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีความคล้ายคลึงกันกับชุมชนต่าง ๆ ในภาคเหนือ เช่น

1) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกันในหมู่บ้านมาตั้งแต่เดิมคือเมือง (ภาษาเหนือ)
 2) การแต่งกาย ในสมัยก่อน การแต่งกายโดยทั่วไปผู้ชายจะสีก้นดำตามตัวนุ่งผ้าเตี่ยว ซึ่งเป็นผ้าถุงขนาดต่าง ๆ กัน โดยจะม้วนชายผ้าเป็นเกรียวสอดใต้ระหว่างขา ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่นลายขวางเกือบ คล่อมเท้า ในปัจจุบัน การแต่งกายของคนในชุมชนมีการแต่งกายแบบสากลนิยม เหมือนคนทั่วไป

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน แบ่งได้ 2 ลักษณะ ตามระยะเวลาในชุมชน ได้แก่
 3.1) ภูมิปัญญาในอดีต เช่น ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านหาปลาโบราณ ซึ่งในปัจจุบันภูมิปัญญาต่าง ๆ เหล่านี้กำลังจะหายไปเนื่องจากการไม่มีการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ (อดุลย์ ตานัน, สัมภาษณ์, 10 มกราคม, 2563)

3.2) ภูมิปัญญาในปัจจุบันของหมู่บ้านมี ดังนี้ (เอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปี พ.ศ. 2563)

1. น.ส.กัลยากรณ์ ตานัน	ปราชญ์ด้านการพอเพียง
2. นายศรศักดิ์ วิลแสง	ปราชญ์ด้านหัตถกรรมไม้ไผ่ (วิทยากรกระบวนการ)
3. นายสุทิม สุรินทร์	ปราชญ์ด้านการเกษตรพืชผักผลผลิต
4. น.ส.นารีรัตน์ เล้าประชา	ปราชญ์ด้านอาหารไทยประยุกต์ อาหารพื้นเมือง
5. นายอดุลย์ ตานัน	ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างอิเล็กทรอนิกส์
- 4) อาหาร มีอาหารพื้นเมือง เช่น น้ำพริกอ่อง แกงหน่อไม้ ใส่อั่ว ลาบ เป็นต้น
 5) ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมเทียน ก๋วยเตี๋ยวนึ่ง ข้าวต้มมัด

2. บริบทด้านการท่องเที่ยว

จากการเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อการสำรวจบริบทของชุมชน ผู้วิจัยได้พบเห็นแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ วัดสบแฝก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ ทำนน้ำ (ติดกับแม่น้ำปิง) และแม่น้ำปิง จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านบ้านสบแฝก นายอดุลย์ ตานัน เล่าให้ฟังว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้แต่ก่อนเป็นพื้นที่ที่ราษฎรตามธรรมชาติไม่ได้รับการจัดการแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านเป็นนักคิดและนักพัฒนาซึ่งได้มองเห็นทุนทางธรรมชาติที่หมู่บ้านมีอยู่ซึ่งมีความคิดอยากพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยใช้พื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อช่วงเดือน เมษายน ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์

การเปิดแหล่งท่องเที่ยวครั้งแรกนั้นก็ดึงดูดความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมของคนในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นผู้นำชุมชนมีการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แม้ว่าการจัดกิจกรรมและการตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนยังขาดการต่อเนื่องเพราะว่าวันธรรมดานักท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชนไม่ค่อยมี ซึ่งในปัจจุบันชุมชนจะตกแต่งแหล่งท่องเที่ยวแค่ 2 ครั้งต่อปี คือ 1) ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในวันสงกรานต์ วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ แสดงความเคารพนับถือ และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องปฏิบัติกันทุกปี 2) ประเพณียี่เป็ง วัตถุประสงค์เพื่อรักษาประเพณีในการลอยกระทง จัดซุ้มหน้าบ้านตกแต่งให้สวยงาม และการปล่อยวาวไฟ (โคมลอย) ซึ่งจะต้องปฏิบัติกันทุกปี (อดุลย์ ตำนัน, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2563) (ภาพที่ 3 และภาพที่ 4)

ภาพที่ 3 แผนที่ชุมชนและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน

สำหรับข้อมูลต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนในการศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยขอข้อมูลต่าง ๆ ตาม 5 องค์ประกอบจากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) มานำเสนอ ได้แก่ ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (attraction) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) ปัจจัยด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) ปัจจัยความหลากหลายของกิจกรรม (activities) ปัจจัยด้านที่พัก (accommodation) โดยปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว และเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจ ซึ่งมีความสอดคล้อง กับแนวคิด 5 A's ของ Tourism Western Australia (2008) ทฤษฎีได้อธิบายไว้ว่า 1) สิ่งดึงดูดใจ เช่น สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม สิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชน

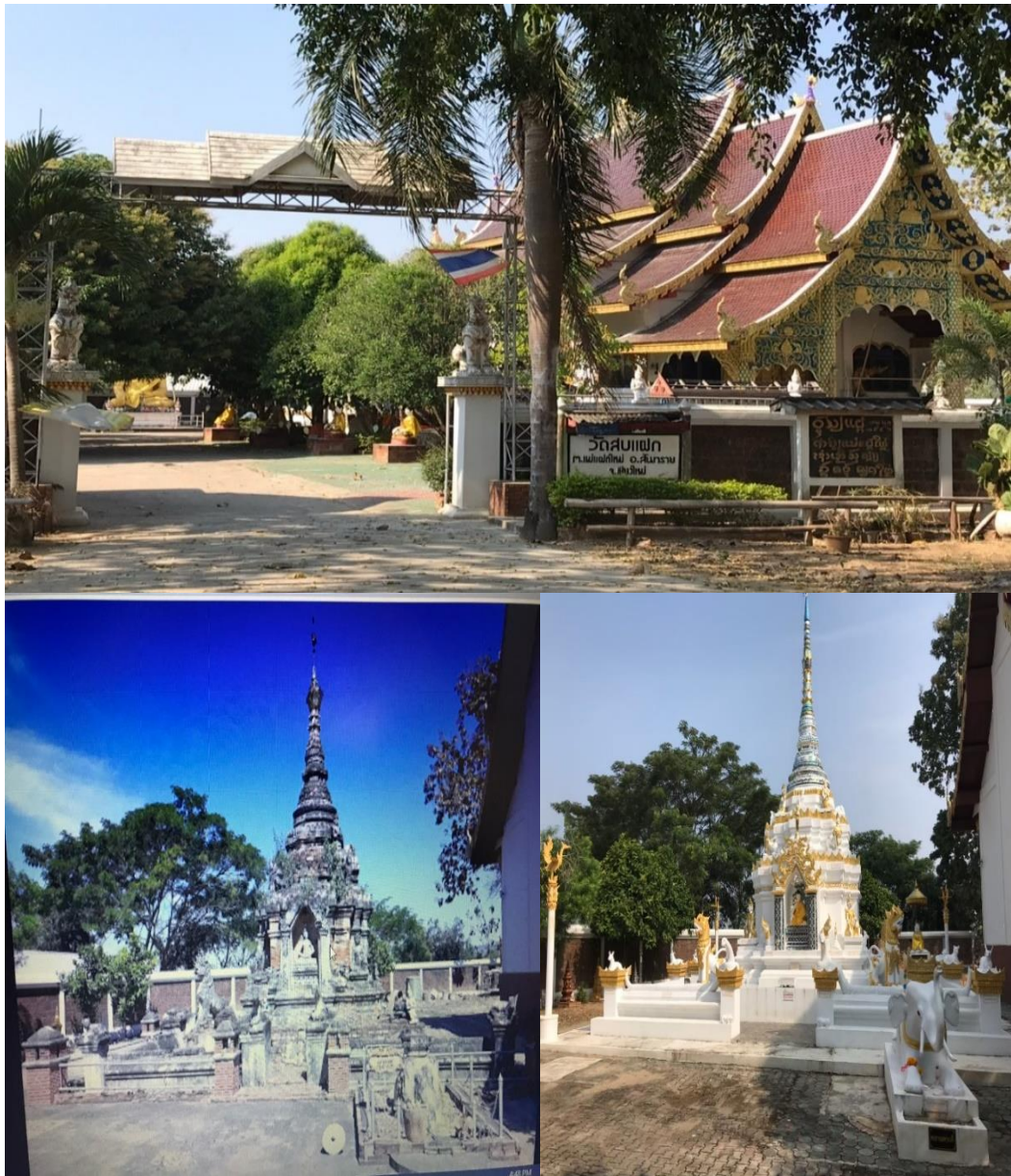
สัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด 3) การเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบายเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดโดยพิจารณาจากระยะทาง จากจุดศูนย์การท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว 4) กิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกลับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย 5) ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการและมีความเหมาะสมต่อสถานที่และที่พักไม่ควรอยู่ไม่ไกลแหล่งท่องเที่ยวมากนักให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัยที่พักในแหล่งท่องเที่ยว

จาก 5 องค์ประกอบที่กล่าวไว้ข้างบนนักวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกตาม 5 องค์ประกอบดังกล่าว เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหรือเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลตาม 5 ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงจะทำให้ทราบได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังขาดสิ่งใดบ้างสิ่งใดต้องปรับปรุงและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต

2.1 ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยขอนำข้อมูลซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้

วัดสบแฝก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม เป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุร้อยกว่าปี (150 ปี) สภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม พื้นที่ในวัดปานกลาง เอื้อโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ มีสถานที่จอดรถกว้างขวาง สามารถเข้าไปเที่ยวได้ตลอดทั้งปี มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ม้านั่ง เป็นต้น (ภาพที่ 5)

ก. องค์พระธาตุเจดีย์ในอดีต

ข. องค์พระธาตุเจดีย์ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5 วัดบ้านสบแพก

ทำน้ำ (ติดกับแม่น้ำปิง) ได้ชุมชนตั้งชื่อว่า “ท่าจะฮักสบแฝก” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีพื้นที่ปานกลางเอื้อโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อากาศถ่ายเทได้ดี ในสถานที่แห่งนี้ชุมชนได้มีการตกแต่งด้วยการปลูกดอกไม้หลายชนิดตามฤดูกาลเพื่อเป็นจุดถ่ายรูปให้นักท่องเที่ยว (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ทำน้ำ (ท่าจะฮักสบแฝก)

แม่น้ำปิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีคุณค่าทางธรรมชาติ น้ำใสสะอาด ไม่ลึก สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น ล่องแพ พายเรือคายัก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุดในช่วงสงกรานต์ ไม่ทำลายระบบนิเวศทางน้ำ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 แม่น้ำปิงที่ไหลผ่านชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับการสะดวกสบายและมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทุกคน สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญประกอบ ที่พักรวม อาหารและสถานบันเทิง การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าที่ระลึกและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ม้านั่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในหมู่บ้านยังขาดแคลน เนื่องจากว่า นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนมีจำนวนน้อย และไม่ต่อเนื่อง ทำให้ผู้ประกอบการยังไม่สามารถลงทุนเพื่อสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ในชุมชนยังขาดงบประมาณและหน่วยงานต่าง ๆ มาช่วยในเรื่องการบริหารจัดการ สาเหตุที่ชุมชนยังไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนอยากพัฒนาหมู่บ้านโดยชุมชนบนฐานทุนทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคมที่มีอยู่ในชุมชน

2.3 ปัจจัยด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

จากการศึกษาพบว่า จากตัวเมืองเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวสามารถขับรถตามถนนทางหลวงหมายเลข 1001 เชียงใหม่-พร้าว โดยระยะทาง 25 กิโลเมตร จะถึงเขตตำบลแม่แฝกใหม่ เมื่อถึงเขตตำบลแม่แฝกใหม่จะเห็นป้ายชี้ทางเข้าสู่หมู่บ้าน ซึ่งสภาพถนนเส้นนี้เป็นถนนลาดยาง ระบบการเดินแบบทิศทางเดียว (one-way) สามารถรองรับได้รถทุกชนิด

จากถนนทางหลวงหมายเลข 1001 เชียงใหม่-พร้าว เข้าไปชุมชนบ้านสบแฝก ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวกสบาย ถนนลาดยาง กว้าง 4 เมตร สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล และรถทุกชนิดสามารถเข้าถึงได้ มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน พื้นที่จอดรถและกลับรถกว้าง

สภาพถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต กว้างประมาณ 4 เมตร และมีการเชื่อมโยงกับหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล เช่น บ้านแม่แฝก หมู่ที่ 1 และบ้านขัวมุง หมู่ที่ 4 สภาพถนนที่ดีและสามารถเชื่อมโยงกับหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งอื่นได้ (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.4 ปัจจัยความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)

ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนยังมีข้อจำกัดและยังไม่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพราะว่าในชุมชนเพิ่งได้จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแค่ 2 ครั้ง ต่อปี คือ 1) ประเพณีสงกรานต์ และ 2) ประเพณียี่เป็ง หรือประเพณีลอยกระทง ในงานนี้จะมีหลากหลายกิจกรรมเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนมากจะมีนักท่องเที่ยวมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาร่วมงาน แต่กิจกรรมหลักในชุมชนมีดังนี้

กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ในกิจกรรมนี้นักท่องเที่ยวจะได้เที่ยวชมความสวยงาม ความเก่าแก่ และศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของวัดสบแฝกซึ่งเป็นวัดที่มีอายุมากกว่า 150 ปี (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมประเพณี

กิจกรรมการแสดงการฟ้อนเล็บ และรำวงย้อนยุค (ในการจัดงานวันลอยกระทง)
 นักท่องเที่ยวจะได้ชมการแสดงการฟ้อนเล็บของกลุ่มสตรีในชุมชน ซึ่งฟ้อนเล็บเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ทางภาคเหนือ ที่ได้คนในชุมชนสืบทอดต่อยอดและรักษาไว้ ส่วนกิจกรรมรำวงย้อนยุคจะได้กลุ่มสตรีของชุมชนแสดงในเวลาช่วงค่ำคืนของวันเพ็ญเดือน 12 กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจและรวมกิจกรรมของผู้ที่มาเที่ยวเป็นอย่างมาก (ภาพที่ 10 และ ภาพที่ 11)

ภาพที่ 10 กิจกรรมการแสดงการฟ้อนเล็บ

ภาพที่ 11 กิจกรรมการรำวงย้อนยุค

กิจกรรมล่องแพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ และได้รับความตื่นเต้นสนุกสนานได้จากความเร็วของกระแสน้ำ กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมาก (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 กิจกรรมการล่องแพ

กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายรูปและชมวิวตามจุดต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทิวทัศน์สวยงามและมีการตกแต่งปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวโดยการปลูกดอกไม้หลายชนิด (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ

2.5 ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation)

จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านยังไม่มีกิจกรรมการบริการด้านการพักรแรม หรือ Homestay ให้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากว่านักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในหมู่บ้านยังมีน้อย

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 ด้านภาวะผู้นำ

ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้นำของหมู่บ้านสบแผกมีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สามารถดำเนินการเข้าสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังนั้นการมีผู้นำที่มีความรู้กล้าคิดกล้าทำและมีคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านสบแผก

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

หลังจากผู้นำชุมชนมีความคิดอยากพัฒนาหมู่บ้านบนฐานของทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในหมู่บ้านคือทำน้ำตากับแม่น้ำปิงและแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีคุณค่าทางธรรมชาติน้ำใสสะอาดไม่ลึก สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อีกอย่างหนึ่งสถานที่แห่งนี้ติดกับวัดสบแผกยังเอื้อต่อจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านสบแผก มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยรับความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านและได้ตกลงกันตามเสียงส่วนมาก หลังจากนั้นทุกคนก็ปฏิบัติตามหน้าที่และความสามารถของตัวเอง ถึงวันที่ต้องมาช่วยกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านจะประกาศผ่านหอกระจายเสียงของหมู่บ้านเพื่อเชิญชวนคนในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน

ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอนำข้อมูลต่าง ๆ ในคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งในเนื้อหาสำคัญจะมีองค์ประกอบหลักได้แก่ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ โดยเกณฑ์การให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด ซึ่งรายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550))

องค์ประกอบ	คะแนนที่ได้จากการประเมิน	คะแนนเต็ม
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	32.6	50
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	4.4	10
3. การบริหารจัดการ	17.4	40
รวม	54.4	100

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งเที่ยวนั้น ผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนี้ จากตารางที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝก ได้ 32.6 คะแนน (คะแนนเต็ม 50) องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝก ได้ 4.4 คะแนน (คะแนนเต็ม 10)

และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการของชุมชนบ้านสบแฝก ได้ 17.4 คะแนน (คะแนนเต็ม 40) ซึ่งคะแนนรวมที่ได้ของทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ 54.4 คะแนน (คะแนนเต็ม 100)

ตารางที่ 3 คะแนนระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550))

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม
71-80	ดีมาก
61-70	ดี
51-60	ปานกลาง
50	ต่ำ

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550) ของบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะนำผลคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนการประเมินในตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝกได้คะแนนรวมทั้งหมด 54.5 คะแนน ซึ่งจะจัดอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระดับปานกลาง

จากผลการประเมินผู้วิจัยจะหาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละด้าน และแต่ละหัวข้อตามเกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับศักยภาพ 5 ระดับ โดยใช้สูตร

$$\frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

ซึ่งได้เกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

ศักยภาพมากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00
ศักยภาพมาก	ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20
ศักยภาพปานกลาง	ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40
ศักยภาพน้อย	ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60
ศักยภาพน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80

จากเกณฑ์การวัดผลประเมิน 5 ระดับ ผู้วิจัยสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์ศักยภาพของแต่ละด้านของแต่ละหัวข้อในแบบประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 4 ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	1.40	น้อยที่สุด
2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	2.20	น้อย
3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	2.80	ปานกลาง
4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	2.80	ปานกลาง
5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์	2.80	ปานกลาง
6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น	3.00	ปานกลาง
7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน	2.20	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.46	น้อย

จากตารางที่ 4 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.46 อยู่ในเกณฑ์น้อย จากการศึกษาพบว่าคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมในชุมชนไม่มีความโดดเด่น และประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนมีความคล้ายคลึงกันกับชุมชนอื่น ๆ ในตำบลแม่แฝกใหม่ และในประเด็นความต่อเนื่องและการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาพบว่าในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดทำไว้จะไม่ค่อยมีวัยรุ่นและวัยรุ่นหนุ่มสาวมีส่วนร่วมส่วนด้านอื่น ๆ เช่น ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความผูกพันต่อท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5 ด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.80	มาก
2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	4.60	มากที่สุด
3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.60	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.80 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และพบว่าในประเด็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนประเด็นความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนยังมีข้อจำกัด และยังไม่ชัดเจนและยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนได้ตลอดเวลา

ตารางที่ 6 ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	2.60	น้อย
2) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	1.80	น้อยที่สุด
เฉลี่ยรวม	2.20	น้อย

จากตารางที่ 6 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.20 อยู่ในเกณฑ์น้อย จากการศึกษาพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนยังมีข้อจำกัด และพบว่า ในประเด็นศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย เพราะชุมชนยังไม่มียงบประมาณเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้ ส่วนประเด็นศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอกมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด

เนื่องจากว่าชุมชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 7 ด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	3.20	ปานกลาง
2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่	2.00	น้อย
3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง	2.00	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.40	น้อย

จากตารางที่ 7 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.40 อยู่ในเกณฑ์น้อย จากการศึกษาพบว่าชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตลอดเวลา ในรอบหนึ่งปีชุมชนจะมีการปรับปรุงและตกแต่งแหล่งท่องเที่ยวแค่สองครั้ง คือ ช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ และวันลอยกระทง และในประเด็นการจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ และการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย เนื่องจากว่าชุมชนยังไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตลอดปี

ตารางที่ 8 ด้านการจัดการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
ในด้านการจัดการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว จะมีเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1) มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว 2) มีระบบเตือนภัยและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 3) มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 4) มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะเมื่อนักท่องเที่ยวสั่งไว้ 5) มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	2.4	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.4	น้อย

จากตารางที่ 8 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านการจัดการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.4 อยู่ในเกณฑ์น้อยจากการศึกษาพบว่าชุมชนได้มีการตั้งกลุ่มเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวแต่ยังไม่เป็นระบบ และยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด

ตารางที่ 9 ด้านการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
ในด้านการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวจะมีเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ 3) มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม 4) มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแนวทางการดำเนินการท่องเที่ยว 5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	3.2	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.2	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวพบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.2 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ตารางที่ 10 ด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
ในด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก จะมีเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1) มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ 2) มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ 3) มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 4) มีการจัดการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 5) มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น	1.7	น้อยที่สุด
เฉลี่ยรวม	1.7	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 10 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 1.7 อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนส่วนมากจะไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน และไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว ดังนั้นชุมชนควรมีการอบรมหรือจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนกำลังรักษาไว้เพื่อสร้างจิตสำนึกกับคนรุ่นใหม่

ตารางที่ 11 ด้านชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
ในด้านชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะมีเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1) ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่าง ๆ 2) ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน 3) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 5) มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว	2.9	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.9	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.9 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ตารางที่ 12 ด้านชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ด้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
ในด้านชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวจะมีเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1) ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง 4) ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดการโฮมสเตย์ 5) ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	2.3	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.3	น้อย

จากตารางที่ 12 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ในด้านชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.3 อยู่ในเกณฑ์น้อย จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนยังไม่มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากว่าชุมชนยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้มากนัก

ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิเคราะห์แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เห็นได้ชัดว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นถ้าชุมชนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ชุมชนต้องปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และระบบนิเวศของท้องถิ่น การปรับปรุงและพัฒนานั้น ชุมชนจะเป็นผู้ที่กำหนดกระบวนการทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง เพราะชาวบ้านเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยววันนั้น ๆ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และรูปแบบการดำเนินชีวิต แต่การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ จะต้องมีการวางแผนอย่างละเอียด ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากว่า

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการและพัฒนากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ก่อนที่จะมีการจัดการและพัฒนากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำงานการท่องเที่ยวดโดยชุมชนไว้ก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวดในชุมชนของตนเอง ซึ่งประเด็นที่สำคัญของหลักการมีดังนี้ (กรมการท่องเที่ยว, ม.ป.ป)

1. การท่องเที่ยวดโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพิจารณาถึงสภาพของปัญหา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวดที่จะเกิดขึ้น แล้วชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร
2. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการ คิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตาม ประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน
3. รูปแบบ เนื้อหา และกิจกรรมของการท่องเที่ยวดโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม
4. มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมกันจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวดที่ชัดเจน และสามารถกำกับการดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้
5. การท่องเที่ยวดโดยชุมชน จะต้องมียข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ
6. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวด ควรมีส่วนนำไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
7. การท่องเที่ยวดจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยวด จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชน

เมื่อผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการทำงานการท่องเที่ยวดโดยชุมชนแล้ว จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถวางแผนจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก

การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยว นั้นจะต้องมีความดึงดูด และน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการให้ความรู้ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจแล้ว แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและการสนับสนุน ทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณและด้านบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร ท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการเข้าไปสำรวจ สังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตาม 5 องค์ประกอบจากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) ได้แก่

2.1 ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าศักยภาพการดึงดูดในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนมีค่าเฉลี่ย 2.46 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นชุมชนควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่นนี้

1) ชุมชนควรปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยควรปรับปรุงและตกแต่งแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ดังนั้นทางชุมชนเองต้องค้นหาให้ได้ว่าสิ่งใดที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแล้วนำสิ่งนั้นเป็นจุดขาย นอกจากนี้ทางชุมชนควรร่วมกันค้นหาจุดเด่นที่มีอยู่ในตัวชุมชนเองเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกต่อไป

2) วัดเป็นศูนย์รวมพัฒนาจิตใจและเป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนาของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งวัดจะมีอยู่ในเกือบทุกหมู่บ้าน ดังนั้นถ้าชุมชนอยากพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนต้องสร้างจุดเด่นโดยตกแต่งวัดให้สวยงาม ต้องรักษาความสะอาด สร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น มีม้านั่ง มีที่จอดรถ ห้องน้ำสะอาดตลอดปี และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เช่น การฟ้อนรำเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมหรือรับชม กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจและช่วยสร้างจุดเด่นให้แก่ชุมชนตนเองเป็นอย่างดีและชุมชนสามารถนำจุดเด่นนั้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด

3) ทำน้ำ (ทำฮักสบแฝก) ถ้าชุมชนอยากพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนควรมีการปรับปรุงสภาพของพื้นที่ โดยต้องมีการวางแผนออกแบบและตกแต่งสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงามมาก

ขึ้นเพื่อให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่ง การปรับปรุงสภาพพื้นที่นั้นควรใช้กำลังคนไปทำความสะอาด สะอาดพื้นที่ ปลูกต้นไม้ที่ออกดอกสวยงามตามฤดูกาลและปลูกดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ให้เป็นระบบและสวยงามตลอดปี เพื่อสร้างเป็นจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวนี้ ควรเน้นเป็นกิจกรรมการถ่ายรูปทางธรรมชาติ

4) แม่น้ำปิง เป็นจุดขายอีกจุดหนึ่งที่สามารถช่วยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีคุณค่าทางธรรมชาติ น้ำใสสะอาดไม่ลึก สามารถจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ เช่น ล่องแพ พายเรือคายัก เป็นต้น สำหรับการพัฒนาแม่น้ำปิงที่ไหลผ่านชุมชนนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนควรปรับปรุงทางลงและทำเทียบเรือหรือแพให้สะดวกแก่นักท่องเที่ยว และมีการเปิดกิจกรรมตลอดเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชน

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด และอยู่ในเกณฑ์น้อย ดังนั้น

1) ชุมชนควรแต่งตั้งคณะกรรมการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ กำกับดูแล วางแผนการท่องเที่ยว ติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการควรแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบเป็น 4 ฝ่ายดังนี้ 1) ฝ่ายต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีหน้าที่ ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาถึง บรรยายสรุปให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน นำชมแหล่งท่องเที่ยวและสาธิตกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการตลาด ซึ่งมีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านการสื่อสารต่าง ๆ เข้าร่วมงานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ฝ่ายบริการพาหนะเดินทางหรืออาหาร ซึ่งมีหน้าที่ ให้บริการพาหนะเดินทางภายในพื้นที่ชุมชน จัดหาอาหารและที่พักแก่นักท่องเที่ยว 4) ฝ่ายบัญชีและการเงิน ซึ่งมีหน้าที่ จัดทำบัญชีเกี่ยวกับอัตราค่าบริการแก่นักท่องเที่ยว

2) ทางชุมชนควรพัฒนาบุคลากรโดยเลือกคนที่มีความสามารถ แล้วตั้งเป็นกลุ่มส่งไปอบรมหรือไปศึกษาดูงานในชุมชนที่มีความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เปรียบเสมือนเสาหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3) ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นจุดต้อนรับและคอยบริการให้ข้อมูลข่าวสารหรือช่วยเหลือและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตลอดเวลา โดยศูนย์บริการนักท่องเที่ยวนั้นควรตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลากลางของหมู่บ้าน

- 4) ควรมีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 5) ควรเลือกผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนแล้วให้ไปอบรมและจัดเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 6) ควรมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผนพับโปสเตอร์ เป็นต้น
- 7) ควรมีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนในปัจจุบันยังไม่พอและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต
- 8) ควรสร้างร้านค้าชุมชน ด้วยการดูแลกำกับของคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว ของที่ระลึกต่าง ๆ นั้น ควรเป็นสิ่งของที่ชุมชนผลิตเอง ซึ่งสิ่งของนั้นได้ทำจากภูมิปัญญาของชุมชน นอกจากนี้ร้านค้าชุมชนจะมีหน้าที่รับทำอาหารเมื่อนักท่องเที่ยวสั่งไว้ เพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยม
- 9) ชุมชนควรมีการจัดการด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในอนาคต
- 10) ควรมีแผนที่แสดงเส้นทางการเดินทางและมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน

2.3 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยรวมมีค่า อยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพถนนหรือเส้นทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนค่อนข้างดี สามารถรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ตลอดปี สำหรับข้อเสนอแนะในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิด ดังนี้

- 1) ชุมชนควรปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจนมากขึ้น และติดป้ายโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามเส้นทางของถนน
- 2) ควรมีการปรับปรุงสภาพถนนให้มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตลอดเวลา
- 3) ควรขอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดการให้มีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่านเส้นทางของหมู่บ้าน (เช่นรถสองแถว)
- 4) ควรมีการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น facebook, youtube, line

2.4 ด้านความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนยังมีข้อจำกัดและขาดการต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอวิธีการค้นหาและสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ชุมชนควรคิดและสร้างกิจกรรมให้เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล และไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมควรมีความหลากหลายเพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกวัยที่มาท่องเที่ยวในชุมชน
- 2) ชุมชนควรร่วมมือกันค้นหาจุดเด่นที่ชุมชนมีอยู่ เช่น ค้นหาภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละภูมิปัญญาในแต่ละด้านของชุมชนเราก็จะสามารถเปิดได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีมากขึ้น
- 3) ชุมชนควรจัดให้มีพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อเป็นฐานการศึกษาเรียนรู้วิถีทำการเกษตรให้นักท่องเที่ยว
- 4) กิจกรรมที่ชุมชนควรจัดทำเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนี้
 - 4.1) กิจกรรมทำบุญและศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของวัด
 - 4.2) กิจกรรมชมการแสดงการฟ้อนเล็บ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงของภาคเหนือซึ่งกลุ่มสตรีของชุมชนรักษาไว้
 - 4.3) กิจกรรมเดินชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านสบแฝกส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้าน ในส่วนนี้สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว
 - 4.4) กิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติตามแม่น้ำปิง
 - 4.5) กิจกรรมการล่องแพชมธรรมชาติตามแม่น้ำปิง
 - 4.6) กิจกรรมพายเรือคายักตามแม่น้ำปิง
 - 4.7) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ เนื่องจากว่าทำน้ำที่ติดกับแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่ธรรมชาติ แต่ได้ตกแต่งด้วยการปลูกดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งยังทำให้สภาพทัศนียภาพสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาประกอบกิจกรรมการชมวิวทัศน์และถ่ายภาพเป็นที่ระลึกได้
 - 4.8) กิจกรรมขี่จักรยานชมธรรมชาติตามเส้นทางของหมู่บ้าน
 - 4.9) กิจกรรมเรียนรู้วิถีทำการเกษตร ในกิจกรรมนี้ชุมชนต้องกำหนดพื้นที่ทำการเกษตรสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่นั้นจะต้องมีแปลงเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมได้

2.5 ด้านที่พัก

จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านยังไม่มีกิจกรรมการบริการด้านการพักผ่อน หรือ Homestay ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด ดังนั้นถ้าชุมชนอยากพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ชุมชนควรมีแนวคิดในการจัดการกิจกรรมบริการด้านการพักผ่อนให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) ผู้นำชุมชนควรศึกษาความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดการ Homestay ไว้ก่อน แล้วนำความรู้ไปอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจผ่านการประชุมหรือประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว ประจำหมู่บ้าน
- 2) ผู้นำชุมชนควรเปิดการประชุมในชุมชนเพื่อประกาศขอความร่วมมือและความคิดเห็นของคนในชุมชนในการจัดการ Homestay และขอรับสมัครสมาชิก

2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- 1) ควรมีการจัดกิจกรรมในชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและทำกิจกรรมรวมกันมากขึ้น
- 2) ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน
- 3) ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้กับชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน
- 4) ควรจัดตั้งกองทุนปันผลจากรายได้การท่องเที่ยวไว้สำหรับเป็นสวัสดิการในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.7 ด้านความคิดเห็นของชุมชนหลังจากได้รับข้อมูลผลการประเมิน และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากผู้วิจัย

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2563 ณ ศาลาเอนกประสงค์ชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้จัดการประชุมเสวนากลุ่ม เพื่อคืนข้อมูลผลการประเมิน และเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน มีผู้เข้าร่วมครั้งนี้ จำนวน 25 คน

กระบวนการประชุมเสวนากลุ่มครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนในเรื่องการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก

ในอันดับแรก ผู้วิจัยได้รายงานผลการดำเนินงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนที่ผ่านมา รวมถึงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า ชุมชนเห็นด้วยกับผลการประเมินและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ และ ชุมชนมีความยินดีและเต็มใจที่จะพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่ง

ท่องเที่ยวตามที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเสนอ และชุมชนให้ความสำคัญกับผลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากว่าชุมชนจะนำข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

อันดับที่สอง รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนผู้ที่มาร่วมในการประชุมครั้งนี้ ซึ่งผู้ที่มาร่วมมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. (ผู้ใหญ่บ้าน) ได้กล่าวว่า

ด้านกิจกรรม ที่ผ่านมามีหลายองค์กรและหน่วยงานเข้าไปศึกษาดูงานในหมู่บ้านซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนมากเกี่ยวกับการศึกษาด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและการเรียนรู้วิถีการผลิตและแปรรูปเห็ดโคนน้อย ในฐานะที่เป็นกรรมการหมู่บ้านก็จะนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้แก่ผู้ที่เข้าไปดูงานในหมู่บ้าน ซึ่งนายอดุลย์มีแนวคิดว่าการให้คนที่ได้เข้าไปในชุมชนเพื่อที่จะได้เห็นกิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการอยู่และกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ไม่ใช่ว่านักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้าไปในหมู่บ้านแล้ว ครั้นเมื่อออกไปจากชุมชนแล้วไม่ได้รับความรู้หรือความประทับใจอะไรจากชุมชนหรือหมู่บ้านเลย

ด้านภูมิปัญญา ผู้ใหญ่บ้านมีแนวคิดที่ว่า ในอนาคตถ้ามีการท่องเที่ยวเข้ามา ภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ผู้ที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนได้ นอกจากนั้นยังมีแนวคิดการส่งหมอเมืองประจำหมู่บ้านไปอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือและสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ให้คนในชุมชนได้และพร้อมจะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเรียนรู้ในอนาคต

ด้านที่พัก ที่ผ่านมามีคณะกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนได้มีการสำรวจในเรื่องของการจัดหาที่พัก หรือโฮมสเตย์ว่ามีบ้านกี่หลังที่จะมีความพร้อมสามารถรับนักท่องเที่ยวเข้าไปพักได้บ้าง

สำหรับผลการประเมินที่ผู้วิจัยนำเสนอซึ่งเป็นผลงานด้านวิชาการ ทางชุมชนเองยอมรับว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนยังมีข้อจำกัดเนื่องจากว่าชุมชนเองก็ไม่ได้เคยดำเนินการท่องเที่ยวมาก่อน จึงไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและยอมรับว่าไม่ได้เป็นมืออาชีพในการจัดการท่องเที่ยวแต่คนในชุมชนทำด้วยใจทำเกิน 100 เกิน 1000 % ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคณะกรรมการมีแนวคิดว่าจะไม่นำรูปแบบการท่องเที่ยวจากที่อื่นมาเลียนแบบเพราะว่าจะเกิดการล่าบากเนื่องจากต้องทำหลายสิ่งหลายอย่างที่ชุมชนยังไม่พร้อมที่สำคัญคืองบประมาณที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ชุมชนจะทำและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเองโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่

จากผลการประเมินของงานวิจัยก็ทำให้ชุมชนเกิดกำลังใจในการที่จะดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไปเพราะว่างานวิจัยมีส่วนช่วยให้ชุมชนในการจัดลำดับกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนการวางแผนการทำงานต่าง ๆ ที่ชุมชนอาจจะยังไม่เข้าใจในวิธีดำเนินการกระบวนการดังกล่าว เมื่อ

ได้รับคำแนะนำทางวิชาการจากอาจารย์และนักวิจัย ก็ทำให้ชุมชนได้แนวทางที่จะนำไปกำหนดทิศทางของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากที่ได้รับข้อเสนอแนะชุมชนก็จะได้มาร่วมกันพูดคุยถึงแผนกิจกรรมย่อยว่าจะต้องมาร่วมกันดำเนินการอย่างไรบ้าง

สรุปว่า ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชนเอง และจะทำและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่

ชุมชนเห็นด้วยกับผลการประเมินและแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาเสนอ

ชุมชนให้ความสำคัญกับผลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากว่าชุมชนจะนำข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

2. ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรมไม้ไผ่ ได้กล่าวว่า

ผมเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ใหญ่บ้าน สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่ผู้วิจัยนำเสนอตามแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ส่วนตัวเห็นว่าถ้าให้ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 100 % ผมคิดว่าความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนในรูปธรรมจะอยู่ประมาณ 40 % สำหรับประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้แก่นักท่องเที่ยวทางชุมชนยังไม่มีอย่างชัดเจนนอกจากนั้นในกิจกรรมบางส่วนที่ชุมชนได้ดำเนินการมาแล้วถ้านักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนต้องมีการติดต่อล่วงหน้าชุมชนสามารถวางแผนจัดกิจกรรมให้แก่ักท่องเที่ยวได้ สำหรับปัจจัยด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวส่วนตัวเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของนักวิจัยว่าควรปรับปรุงสภาพถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามและมากยิ่งขึ้นเพื่อเกิดความสะดวกให้แก่ักท่องเที่ยว สำหรับปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวส่วนตัวเห็นด้วยว่าต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามเพื่อสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ในชุมชนมีวัดที่มีอายุเก่าแก่ซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชน วิธีดึงดูดนักท่องเที่ยว แม้ว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกคนแต่ต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวก็สิ่งสำคัญ สำหรับกิจกรรมเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ักท่องเที่ยวในชุมชนมีกลุ่มสมาชิกพร้อมที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในชุมชนมีร้านอาหารและร้านค้าต่าง ๆ พร้อมที่จะบริการักท่องเที่ยว

สรุปว่า ในชุมชนมีทรัพยากรในการท่องเที่ยวค่อนข้างครบขาดแต่เพียงที่พัก ชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับจำนวนและความต้องการของักท่องเที่ยวได้แต่ต้องมีการติดต่อและตกลงกันล่วงหน้า ชุมชนมีความยินดีและเต็มใจที่จะพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวตามที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเสนอ

3. เลขานุการคณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้กล่าวว่า

ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานเข้าไปศึกษาดูงานในหมู่บ้านทั้งมีการศึกษาด้านวัฒนธรรมประเพณี ศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนและศึกษาวิถีผลิตเห็ดโคนน้อย และอื่น ๆ ล่าสุดมีนักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ประมาณ 30 คนพร้อมอาจารย์เข้ามาทำกิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมของชุมชน แต่ต้องยอมรับว่ากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ใช่เป็นกิจกรรมที่ชุมชนสร้างเองเป็นกิจกรรมที่หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ เข้าไปขอความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งได้เห็นว่าชุมชนเองยังขาดรูปแบบของ กิจกรรมที่ชัดเจนและคนในชุมชนยังไม่มีศักยภาพพอในการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างชัดเจน

สรุปว่า ชุมชนเริ่มมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในรูปแบบด้านการศึกษาเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของกลุ่มนักศึกษามาจาก สถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้วิถีผลิตเห็ดโคนน้อย

4. ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวว่า

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนควรมีการปรับปรุงวัดให้สวยงามก่อนเพื่อดึงใจ ดูนักท่องเที่ยว นอกจากการปรับปรุงทัศนียภาพให้สวยงามแล้วส่วนตัวมีข้อเสนอว่าในบ้านของตัวเอง มีไม้ตะเคียนซึ่งถือว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์อยากนำไปถวายไว้ในวัดแล้วสามารถนำมาแกะสลักเป็น พระพุทธรูปเพื่อสร้างจุดเด่นอีกจุดหนึ่งในวัดสำหรับเรื่องนี้ขอให้คณะกรรมการหมู่บ้านพิจารณา ส่วนในเรื่องของการผลิตเห็ดโคนน้อยคนในชุมชนกำลังร่วมกันดำเนินการเพาะเห็ดโคนน้อยเนื่องจากว่า การเพาะเห็ดโคนน้อยใช้เวลาแค่เจ็ดวันก็สามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว ปัจจุบันในชุมชนเริ่มมีการจับกลุ่มกันเพื่อเร่งการผลิตเพราะผลผลิตยังไม่เพียงพอกับที่ตลาดต้องการ ซึ่งส่วนตัวคิดว่าในอนาคตกิจกรรมนี้อาจจะสามารถผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวการเรียนรู้ของชุมชนได้

สรุปว่า เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งส่วนตัวก็มีสองแนวคิดว่า 1) ชุมชนควรพัฒนาวัดสพแผ่ให้สวยงามมากขึ้นโดยมีการปรับปรุงและสร้างภูมิทัศน์เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สามารถสร้างจุดเด่นให้วัดเป็นอีกจุดหนึ่งโดยใช้ไม้ตะเคียนที่บ้านตัวเองมีอยู่นำมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูปแล้วนำไปไว้ในวัด ซึ่งไม้ตะเคียนถือว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์เมื่อเก็บไว้ในวัดแล้วก็สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในวัดเพิ่มมากขึ้น 2) แนวคิดในการขยายการผลิตเห็ดโคนน้อยในชุมชนเมื่อคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเพาะเห็ดโคนน้อยแล้วก็จะสามารถจัดเป็นกิจกรรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนได้

วิจารณ์

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมาวิจารณ์ได้ ดังนี้

1. บริบทด้านการท่องเที่ยว จากการสำรวจบริบทของชุมชน ผู้วิจัยได้ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนบ้านสบแฝก มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนคือ วัดสบแฝก เป็นวัดที่เก่าแก่อายุมากกว่า 150 ปี ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนยังมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้ เช่น การรำวงย้อนยุค การฟ้อนเล็บ เป็นต้น นอกจากนี้ ในชุมชนยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทำน้ำที่ติดกับน้ำแม่ปิง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชุมชนจะจัดงานในเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน เช่น เทศกาลวันสงกรานต์ และเทศกาลวันลอยกระทง ซึ่งในสถานที่แห่งนี้จะได้รับความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนมาช่วยกันตกแต่งให้มีความสวยงามเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงมาเยี่ยมชม สิ่งเหล่านั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ Collier and Harraway (1997) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดึงดูดใจคนให้มาท่องเที่ยว เช่น องค์ประกอบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นด้วยมนุษย์ และสอดคล้องกับสุนทรนิการณ์ขวัญเมือง และเบญจวรรณ โมกมล (2550) ได้กล่าวไว้อีกว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว จะต้องเป็นหลักว่าสามารถดึงดูดคนให้ไปเที่ยวชม ซึ่งได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนเคยจัดทำไว้ในเทศกาลต่าง ๆ ที่ผ่านมา ส่วนมากจะเน้นกิจกรรมด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ดังนั้นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝกที่เหมาะสมซึ่งควรจัดตามลักษณะภูมิสังคม (ภูมิศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ อันได้แก่ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ทางกายภาพ คือ ลักษณะพื้นที่ ดิน ฟ้า น้ำ ป่าไม้) คือการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตและธรรมชาติ และเน้นกิจกรรมที่หลากหลาย รัชณี เพ็ชรช้าง (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ในประเด็นเรื่องการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตและธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวนี้ควรได้รับความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่นและชุมชน เน้นกิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับความต้องการ และวัยของนักท่องเที่ยว แต่การดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนย่อมต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จากผลการประเมินพบว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาเชิงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนยังไม่มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และสามารถที่

จะพัฒนาได้ในอนาคต แต่ก็ต้องมีแนวทางในการพัฒนาที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับรุ่ง กาญจนวิโรจน์ และรัฐจวน ทองรุต (2544) ได้กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทิศทางการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเนื่องจากส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบและทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งอาจแบ่งแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหลายระดับตามความเหมาะสม และความจำเป็นในการพัฒนา ได้แก่ แผนการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ระดับชาติระดับภาค และระดับท้องถิ่น และสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรพัฒนาตามองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย
- 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบ ด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านการบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย
- 4) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจ
- 5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป
- 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และการสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการบริหารจัดการ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการบริหารจัดการโดยภาครัฐ แต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนคิดค้นและจัดการเอง ดังนั้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังคงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมน้อยและขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ขาดสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม หากแต่ชุมชนมีจุดเด่นในตัวชุมชนที่สำคัญคือ ความสะดวกในการเข้าถึงและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2554) ที่กล่าวไว้ว่า ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความปลอดภัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนบางส่วนยังมีความต้องการอย่างยิ่งยวดที่จะพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยชุมชนให้ดีขึ้น เป็นการ “ระเบิดจากข้างใน” อันเป็นหลักในการทรงงาน 1 ใน 27 ข้อขององค์พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นจุดแข็งอีกข้อหนึ่งในการที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ดีขึ้น ๆ ขึ้นไป ขอเพียงชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน มีความมานะ พยายามและอดทนในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน นักวิจัยคาดการณ์ว่าความสำเร็จจะอยู่ในอนาคตอันใกล้

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกมีความหลากหลายค่อนข้างน้อยและยังมีความพร้อมค่อนข้างน้อยสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว หากมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพนั้นและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดจะต้อง

- 1) ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้
- 2) รูปแบบ เนื้อหา ความรู้ และวิธีสื่อความหมายที่เหมาะสม
- 3) ความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่
- 4) กิจกรรมมีความเหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว
- 5) กิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งหากแหล่งท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบนี้ได้ แหล่งท่องเที่ยวนั้นก็สามารถที่จะเป็นนิคมของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นด้วย

สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว จากการสังเกตผู้วิจัยเห็นว่าคุณในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน

และได้ตกลงกันตามเสียงส่วนมากหลังจากนั้นทุกคนก็ปฏิบัติตามหน้าที่และความสามารถของตัวเอง สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ประชาชนเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินการ ขึ้นติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของณัฐพร ดอกบุญนาค และธำพรณ์ ทองคำนุช (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในการวางแผน การประชุมนโยบายแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และมีการกำหนดเกณฑ์ทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในตลาดสามชุก

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ณ ปัจจุบัน ชุมชนบ้านสบแฝก ยังเป็นชุมชนที่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่ชัดเจนและมีความหลากหลายค่อนข้างน้อย

ดังนั้น ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตามปัจจัยต่าง ๆ 5 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (attraction) 2) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) 3) ปัจจัยด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) 4) ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (activities) และ 5) ปัจจัยด้านที่พัก (accommodation) โดยปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ขึ้น และเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนใจ จันทร์หมื่น (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้ดีที่สุดคือ ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมด้านท่องเที่ยว ปัจจัยด้านที่พัก ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ตรงตามสมมติฐานทุกประการและสามารถอธิบายความผันแปรของการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

4. ความคิดเห็นของชุมชน

หลังจากที่คนในชุมชนได้รับฟังผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมิน และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนจึงมีความคิดเห็น ดังนี้ ชุมชนเห็นด้วยกับผลการประเมิน และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ และชุมชนให้

ความสำคัญกับผลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากว่าชุมชนจะนำข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชนเอง ชุมชนจะทำและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Sarobon and Wongtabtim (2003) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based tourism) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยคำนึงถึงความยั่งยืนในประเด็นสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคน เป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการท่องเที่ยว การนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น และได้เสนอปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ฐานการพัฒนาที่แท้จริงนั้น ต้องมาจากชุมชนและประชากรในชุมชน ใช้ฐานทรัพยากรหรือต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งฐานทรัพยากรหรือต้นทุนของชุมชนดังกล่าวนี้ ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ (natural resources capital) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (social and culture capital) ทุนทางภูมิปัญญา (wisdom capital) ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) และเห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นควรนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (ปาริฉัตร ศรีหะรัญ และพรพิมล ขำเพชร, 2561)

บทที่ 5

สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผล

1. บริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการสำรวจและการวิเคราะห์บริบทภูมิสังคมของชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่เพียง 30 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกริมฝั่งแม่น้ำปิง เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประชาชนตั้งบ้านเรือนด้านทิศตะวันออกริมฝั่งแม่น้ำ เป็นแนวยาวตามเขตพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นระยะทางกว่า 3 กิโลเมตร บ้านสบแฝกนี้เป็นชื่อหมู่บ้านแต่ดั้งเดิม คือใช้เรียกบริเวณจุดตัดลำห้วยแม่แฝกกับแม่น้ำปิง บริเวณที่เจ้าน้อยแสนเมืองมา สร้างพระธาตุเจดีย์ไว้ คำว่า “สบแฝก” นั้น เรียกมาจากชื่อลำห้วย ที่ไหลมาบรรจบกับลำน้ำปิง ชาวท้องถิ่นเรียกลักษณะน้ำที่ไหลมาบรรจบเป็นภาษาล้านนาว่า “สบ” ส่วนคำว่า “แฝก” นั้นเรียกตามชื่อลำห้วย และซึ่งบริเวณลำห้วยเป็นบริเวณที่มีหญ้าแฝกขึ้นปกคลุม ชุมชนมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 230 ครัวเรือน ประชากรรวม 515 คน แยกเป็นชาย 230 คน หญิง 285 คน สมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 2-6 คน ชุมชนดั้งเดิมจะสร้างบ้านตามลักษณะอาคารไม้ วัสดุหลักที่ใช้ไม้เนื้อแข็งและไม้ไผ่ ส่วนหลังคาจะมุงด้วยหญ้าคา แต่ปัจจุบันพบว่าบ้านจะถูกสร้างด้วยปูน หลังคามุงสังกะสี หรือกระเบื้อง ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมการเพาะปลูก พืชผลทางการเกษตรที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว มันฝรั่ง ข้าวโพด บวบ พริก มะเขือยาว ฟักญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ เป็นชนพื้นเมืองท้องถิ่น ร้อยละ 90 ชาติดินถิ่นไทใหญ่ ร้อยละ 10 ใช้ภาษาพื้นเมืองท้องถิ่นในการพูดสื่อสาร มีวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแบบชนพื้นเมืองชาวเชียงใหม่โดยทั่วไป การแต่งกายของคนในชุมชนมีการแต่งกายแบบสากลนิยม เหมือนคนทั่วไป

สภาพอากาศในหมู่บ้าน มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพอากาศโดยทั่วไปของตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเขตร้อน และได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมจากตะวันตกเฉียงเหนือ จึงทำให้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน มีฝนตกชุก และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู ตามลักษณะภูมิอากาศของประเทศ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังไม่ได้มีการจัดการหรือมีกิจกรรมทางท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันชุมชนจะตกแต่งแหล่งท่องเที่ยวแค่ 2 ครั้งต่อปี คือ 1) ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในวันสงกรานต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ แสดงความเคารพนับถือ และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องปฏิบัติกันทุก 2 ปี 2) ประเพณียี่เป็ง วัตถุประสงค์เพื่อรักษาประเพณีในการลอยกระทง จัดขบวนแห่บ้านต๋อนบ้านให้สวยงาม ซึ่งจะต้องปฏิบัติกันทุกปี (โคมลอย) และการปล่อยยวาวไฟ การเปิดแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้งนั้นก็ดึงดูดความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมของคนในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จากผลการสำรวจบริบทชุมชนพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 3 แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1) วัดสบแฝก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม เป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุกว่าร้อยห้าสิบปี สภาพภูมิทัศน์ในวัดมีความสวยงาม ปานกลาง 2) ทำน้ำ ชุมชน (ติดกับแม่น้ำปิง) ได้ตั้งชื่อว่า “ท่าจะฮักสบแฝก” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม ปานกลาง มีพื้นที่เอื้อโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อากาศถ่ายเทได้ดี ในสถานที่แห่งนี้ชุมชนได้มีการตกแต่งด้วยการปลูกดอกไม้หลายชนิดตามฤดูกาลเพื่อเป็นจุดถ่ายรูปให้นักท่องเที่ยว 3) แม่น้ำปิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีคุณค่าทางธรรมชาติ น้ำใสสะอาด ไม่ลึก สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น ล่องแพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุดในช่วงสงกรานต์ ซึ่งในการประเมินครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในวันสงกรานต์ และประเพณียี่เป็ง หรือวันลอยกระทง ซึ่งองค์ประกอบหลักของแบบประเมินจะมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ โดยเกณฑ์การให้คะแนนจะให้ความสำคัญ

กับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนน รองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด จากผลการประเมินได้เห็นว่าองค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝกได้ 32.6 คะแนน คะแนนเต็ม 50 องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสบแฝกได้ 4.4 คะแนน คะแนนเต็ม 10 และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการชุมชนบ้านสบแฝกได้ 17.4 คะแนน คะแนนเต็ม 40 ซึ่งคะแนนรวมที่ได้ของ ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ 54.4 คะแนน คะแนนเต็ม 100 ซึ่งศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะอยู่ในระดับปานกลาง

3. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักการของการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการ ดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชน ก่อนที่จะมีการจัดการและพัฒนารท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง เมื่อผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถวางแผนจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดและน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการให้ความรู้และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากด้านศักยภาพในการดึงดูดใจแล้ว แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและการสนับสนุน ทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณและด้านบุคลากร จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร ท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนควรพัฒนาตาม 5 องค์ประกอบจากทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) มาแนะนำ ดังนี้ 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (attraction) 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) 3) ด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) 4) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม (activities) 5) ด้านที่พัก (accommodation) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว และเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจของนักท่องเที่ยวเอง

3. ความคิดเห็นของชุมชนหลังจากที่คนในชุมชนได้รับฟังผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมิน และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนจึงมีความคิดเห็น ดังนี้ ชุมชนเห็นด้วยกับผลการประเมินและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ และชุมชนให้ความสำคัญกับผลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากว่าชุมชนจะนำข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัยครั้งนี้ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชนเอง ชุมชนจะทำและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ และชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับจำนวนและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีการติดต่อและตกลงกันล่วงหน้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน โดยให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการรับรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ตั้งแต่เรื่องของนโยบายในการพัฒนา ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงาน โดยที่หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นั้นให้การติดตามดูแล เพื่อประเมินผลจากการดำเนินการพัฒนาว่าสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ รวมถึงควรมีการจัดอบรมให้แก่คนในหมู่บ้าน เพื่อให้คนในหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนั้น ปัญหาหลักในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวมีส่วน เกี่ยวข้องกับเรื่องของงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนา หากงบประมาณมีจำกัด การพัฒนาอาจดำเนินไป อย่างไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวตามมา

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลงานวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาบริบทของชุมชนด้านการท่องเที่ยวอันเป็นพลวัตรและติดตามความก้าวหน้าการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
2. ควรศึกษาวิจัยเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน หรือดำเนินการสำรวจค่านิยมและความสนใจของนักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไปที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยมากำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีประสิทธิภาพสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อนำผลการศึกษามาแก้ปัญหาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว. ม.ป.ป. **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.**

[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.dot.go.th/ebooks/ebooks-group/3>

(12 มีนาคม 2563).

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550. **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความ
เร่งด่วนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2553. **การพัฒนาประเทศแนวความคิดและทิศทาง.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จารุจน์ กลิ่นดีปสี. 2541. **การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.** สารนิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชนัญ วงษ์วิภาค, อมรชัย คหกิจโกศล, ลักขมณ บัญเรือง, สว่าง เลิศฤทธิ์ และ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2547. **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐพัชร มณีโรจน์. 2560. **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทย
นานาชาติ, 13(2), 25-46.**

ณัฐพร ดอกบุญนาค และ ฐาปกรณ์ ทองคำนุช. 2556. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ
ท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี.**
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

ดาริน วรคุณทรัพย์. 2561. **รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใน
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์.**

เดือนใจ จันทร์หมื่น. 2562. **การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ:**
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ:**
ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.

ทิพาพร ไตรบรรณ. 2557. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
กรณีศึกษา: หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.**
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว. 2563. **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.jdmaekrua.go.th/> (30 พฤษภาคม 2563).
- ธเนศ ทวีบุรุษ. 2557. **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชนชั้นล่าง ตำบลชะแล อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. 2542. **สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2550. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. 2554. **การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอด่านช้าง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. ค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เบญจมาศ ณ ทองแก้ว. 2557. **ขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ระยะที่ 2**. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(4), 79-93.
- ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และ มุขสุดา พูลสวัสดิ์. 2556. **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการเกษตรในเขตกรุงเทพและปริมณฑล**. กรุงเทพฯ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ปณิธิ บุญสา และคณะ. 2560. **แนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำและทรัพยากรโดยชุมชนที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดแพร่**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.e-manage.mju.ac.th/openfile> (12 พฤศจิกายน 2562).
- ประกิจ ลอยเลิศฤทธิ์ และ ชนนท์ ทวีผล. 2560. **การประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี** กรณีศึกษา: พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน. น. 1452-1459. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0". ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี.
- ปาริฉัตร ศรีหะรัญ และ พรพิมล ขำเพชร. 2561. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน : ทางเลือกใหม่สู่ความยั่งยืน**. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(3), 118-132.
- เพทยา ธาราศักดิ์. 2559. **ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. 2531. การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารการพัฒนาชุมชน, 27(2), 24-30.
- ยุทธการ ไชยอาภา, บุญทา ชัยเลิศ, รัตนากร รักษาทิพย์ และ ภาวิณี เต็มดี. 2556. การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- รัชณี เพ็ชรช่าง. 2553. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- รุ่ง กาญจนวิโรจน์ และ รัญจวน ทองรอด. 2544. เอกสารชุดความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิวัฒน์ชัย บุญยกักดี. 2529. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริจรรยา ประพุดติกิจ. 2553. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร พันธุ์ลี, วัฒนา วณิชานนท์ และ จักรกฤษ เตโช. 2555. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลแม่หล่อยอย่างมีส่วนร่วม: รายงานผลการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.manaopdx.com/category/> (12 กันยายน 2562).
- สนธยา พลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สโรชา อมรพงศ์มิ่งคล. 2561. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร). ม.ป.ป. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.rdpb.go.th/th/King/> (11 พฤศจิกายน 2562).

สำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝก. 2563. **เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ม.ป.พ. (เอกสารอัดสำเนา).

สุพรรณิการ์ณ ขวัญเมือง และ เบญจวรรณ โมกมล. 2550. **ศักยภาพและความพร้อมของ การท่องเที่ยวเชิงสปา จังหวัดเชียงราย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. 1981. **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Cornell: Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.

Collier, A. & Harraway, S. 1997. **Principles of Tourism**. Auckland: Longman.

Goeldner, C. R. & Ritchie, J. R. B. 2006. **Tourism: Principles, Practices, Philosophies/ Charles R. Goeldner and J.R. Brent Ritchie**. Hoboken, N.J.: J. Wiley.

Reeder, W. W. 1974. **Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State** Cornell University. Ph.D.Dissertation. Cornell University.

Sarobon, S. & Wongtabtim, U. 2003. **Community-Based Tourism Conceptualized and Experienced from North Thailand**. Chiang Mai: Vanida Press.

The Institute of Science and Technology of Thailand. 2000. **A study to determine guidelines for the development and management of agricultural tourism**. Bangkok: Academic Service Center, The Institute of Science and Technology of Thailand.

Tourism Western Australia. 2008. **Five A's of Tourism**. [Online]. Available http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20TourismLOW.pdf (25 October 2018).

United Nations. 1981. **Development of international economic and social affairs: Popular participation as a strategy for promoting community level action and national development report of the meeting or the adhoc group of experts held at UN. Mid quarter from May 22-26**. New York: United Nation.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชนแบบประเมินศักยภาพ
แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน

สถานที่ สํารวจบริบทภูมิสังคมในชุมชนบ้านสบแฝก

ที่ตั้ง: ชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบการ

เดินทาง:.....

ระยะทางจาก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ถึงสถานีสำรวจ (ชุมชนบ้านสบแฝก).....

กิโลเมตร.....

การเข้าถึง.....

เส้นทางเข้าชุมชน (สภาพถนน).....

ผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ:.....อายุ:.....

บ้านเลขที่:.....การศึกษา:.....

อาชีพ:.....ตำแหน่ง (ถ้ามี):.....

วันที่เก็บข้อมูล:.....เวลา.....

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน.....

.....

.....

.....

.....

2. จำนวนประชากรในชุมชน: ทั้งหมด.....

ชาย.....คน.....หญิง.....คน

3. ลักษณะที่อยู่อาศัย.....

.....

.....

.....

4. ลักษณะภูมิอากาศ.....

.....

.....

.....

5. ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน.....

.....

.....

.....

6. ลักษณะเฉพาะถิ่น.....

- ภาษาพูด.....

.....

.....

.....

- การแต่งกาย.....

.....

.....

.....

- ภูมิปัญญา.....

.....

.....

.....

- อาหาร.....

.....

.....

.....

- ขนมหัตถ์พื้นบ้าน.....

.....

.....

.....

- การละเล่น.....

7. ขนบธรรมเนียมประเพณี.....

8. สถานที่ทางศาสนา.....

9. อาชีพของคนในชุมชน:(อาชีพหลัก/อาชีพเสริม).....

10. สินค้าทางการเกษตร.....

11. สินค้า OTOP/ของที่ระลึก.....

12. ลักษณะที่อยู่อาศัย.....

13. สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน.....

14. หน่วยงานรับผิดชอบ/หน่วยงานในพื้นที่ชุมชน.....

.....

15. สาธารณูปโภค/สาธารณูปการณั้

- ระบบน้ำ.....

.....

- ระบบไฟฟ้า.....

.....

- ระบบการกำจัดขยะ.....

.....

- ระบบการป้องกันสาธารณภัย/ความปลอดภัย.....

.....

16. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน (มีอะไรบ้าง).....

.....

17. ร้านอาหารในชุมชน.....

.....

18. โฮมสเตย์ (ที่พัก).....

.....

19.การมีส่วนร่วมในการรวมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน.....

.....

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

การออกแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2550) การนำข้อมูลจากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาบริบทของชุมชน ซึ่งได้รับทราบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชนส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมเช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ และวันลอยกระทง เป็นต้น

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบได้แก่

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10
3. การบริหารจัดการ	40
รวม	100

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งเที่ยวนั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้แสดงไว้ดังตารางข้างล่าง

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม
71-80	ดีมาก
61-70	ดี
51-60	ปานกลาง
50	ต่ำ

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝก

ผู้ประเมิน(ชื่อ-นามสกุล).....
(หน่วยงาน).....
ประเมินเมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุดและจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย O รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 50 คะแนน
1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	คะแนนเต็ม 35 คะแนน
1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรม ความแตกต่างกับชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกินในชีวิตประจำวัน	
มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่นสามารถพบได้ทั่วไป	1
มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
มีเอกลักษณ์ระดับภาค	3
มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	4
มีเอกลักษณ์ระดับโลกสามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	
1.1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่	
ดัชนี	คะแนน
กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1-2 ครั้ง	1
มีการจัดกิจกรรม 2-3 ปี ต่อครั้ง และเริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	2
มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	3
มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	4
มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	5
คะแนนที่ได้	

1.1.3 ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม หมายเหตุ ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างภาพประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ อาทิเช่น การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรมสถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ฯลฯ	
ดัชนี	คะแนน
มีความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อยที่สุด	1
ความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อย	2
ความมั่งคั่ง ประทับใจ ปานกลาง	3
ความมั่งคั่ง ประทับใจ มาก	4
ความมั่งคั่ง ประทับใจ มากที่สุด	5
คะแนนที่ได้	
1.1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางคนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่ยังเห็นได้	
ดัชนี	คะแนน
ในชุมชนไม่ภูมิปัญญาเลย	1
ในชุมชนมีภูมิปัญญา แต่ไม่มีการสืบทอด	2
ในชุมชนมีภูมิปัญญา แต่ไม่ได้รับความสนใจของคนรุ่นใหม่	3
ในชุมชนมีภูมิปัญญา และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่	4
ในชุมชนมีภูมิปัญญา และยังคงได้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง	5
คะแนนที่ได้	
1.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ หมายเหตุ พิจารณาจากประวัติความเป็นมาของชุมชน และประวัติของวัดที่ได้สร้างขึ้นในชุมชน	
ดัชนี	คะแนน
เกิดขึ้นในสมัยหลังรัชกาลที่ 8	1
เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7	2
เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6	3
เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5	4
เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4	5
คะแนนที่ได้	

1.1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น	
หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การร่วมมือร่วมใจในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อ ตำนานต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น	
ดัชนี	คะแนน
มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1
มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ	2
มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี	3
มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการ เป็นประจำทุกปี และชุมชนใกล้เคียงมาร่วมงานด้วย	4
มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงระดับจังหวัด	5
คะแนนที่ได้	
1.1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน	
หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นที่มีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรภายนอกที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มฟ้อนเล็บ	
ดัชนี	คะแนน
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินยังไม่ชัดเจน	1
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน	2
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินยังไม่ชัดเจน	3
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินยังไม่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม	4
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินยังไม่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 35 คะแนน)	
1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม	
คะแนนเต็ม 15 คะแนน	
1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	
หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความยากลำบาก ความลาดชัน ความคดเคี้ยวของถนน และความปลอดภัย	
ดัชนี	คะแนน
มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก ในฤดูฝน	1
มีทางเข้าถึงได้ทุกฤดูฝน แต่พื้นผิวถนนไม่สมบูรณ์	2
มีทางเข้าถึงได้สะดวก พื้นผิวถนนค่อนข้างเรียบ รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3
มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	4
มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ 4 ทิ้งขึ้นไป	5
คะแนนที่ได้	

1.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	
หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น กระแสน้ำรุนแรง ภัยจากโจรสลัดร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น	
ดัชนี	คะแนน
มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	1
มีเหตุอันตรายทุกครั้งที่มีการกิจกรรมต่าง ๆ	2
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	3
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบปี 2 ปี	4
ยังไม่มีเหตุอันตราย เกิดขึ้น	5
คะแนนที่ได้	
1.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	
หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น	
ดัชนี	คะแนน
ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม	1
นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท	2
นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	3
นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม มากกว่า 2 ประเภท	4
นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม มากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 15 คะแนน)	
คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 50 คะแนน)	
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	
คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	
คะแนนเต็ม 5 คะแนน	
หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	
ดัชนี	คะแนน
ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1
มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็น	2

บางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		
มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		3
แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดีแต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		4
แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก		5
คะแนนที่ได้		
2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	คะแนนเต็ม 5 คะแนน	
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่าง ๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันต่าง ๆ		
ดัชนี		คะแนน
มีการตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน		1
มีกลุ่มภาคเอกชนให้การสนับสนุนทั้งกิจกรรมและงบประมาณสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		2
มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนวทางงบประมาณสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		3
มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		4
มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ สำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		5
คะแนนที่ได้		
คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 10 คะแนน)		
3. การบริหารจัดการ	คะแนนเต็ม 40 คะแนน	
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 15 คะแนน	
3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว		
หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพทั่วไปจากการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยว		
ดัชนี		คะแนน
มีการดูแลรักษาน้อยมาก		1
มีการดูแลรักษาน้อย		2
มีการดูแลรักษาปานกลาง		3
มีการดูแลรักษาดี		4
มีการดูแลรักษาดีมาก		5
คะแนนที่ได้		

3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่			
หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพของแหล่งท่องเที่ยว			
ดัชนี			คะแนน
ไม่มีการจัดการพื้นที่เลย			1
มีการจัดการพื้นที่แต่ยังไม่เหมาะสม			2
มีการจัดการพื้นที่เป็นระบบแต่ยังไม่เหมาะสม			3
มีการจัดการพื้นที่เป็นระบบและเหมาะสม			4
มีการจัดการพื้นที่เป็นระบบ เหมาะสมและสวยงาม			5
คะแนนที่ได้			

3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว			
หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวรวมถึงการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น			
ดัชนี			คะแนน
ไม่มีแผนการดำเนินงาน			1
มีแผนการดำเนินงานแต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล			2
มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผล			3
มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว			4
มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผล มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี			5
คะแนนที่ได้			
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 15 คะแนน)			

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว		คะแนนเต็ม 25 คะแนน	
--------------------------------	--	--------------------	--

3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว			
หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว			
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			

ดัชนี		คะแนน		
มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว		0	0.5	1
มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว		0	0.5	1
มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว		0	0.5	1
มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะเมื่อนักท่องเที่ยวสั่งไว้		0	0.5	1
มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม		0	0.5	1
คะแนนที่ได้				

3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย

หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่	0	0.5	1
กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือ วัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	1
มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม	0	0.5	1
มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยว	0	0.5	1
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ

หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	1
มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว และชุมชนโดยรอบ	0	0.5	1
มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
มีการจัดการอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่าง ๆ	0	0.5	1
ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน	0	0.5	1
ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
3.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1
ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0.5	1
ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0	0.5	1
ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดการโฮมสเตย์	0	0.5	1
ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 25 คะแนน)			
คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 40 คะแนน)			

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50	
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	
3. การบริหารจัดการ	40	
รวม	100	

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านสบแฝก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ด้านของการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในทุกดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบแฝกได้คะแนนรวมทั้งสิ้น.....คะแนน ซึ่งจัดว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนอยู่ในระดับ.....

ภาพผนวกที่ 1 วัดสบแพก (แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม)

ภาพผนวกที่ 2 ท่าจะฮักสบแผก (แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ)

ภาพผนวกที่ 3 แม่น้ำปิง (แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ)

ภาพผนวกที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้ (ครัวเรือนต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

ภาพผนวกที่ 5 เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ภาพผนวกที่ 6 พิธีแห่ขบวนกฐินวัดสบแฝกในวันลอยกระทง

ภาพผนวกที่ 7 กิจกรรมการฟ้อนเล็บและการรำวงย้อนยุค

ภาพผนวกที่ 8 กิจกรรมประเพณียี่เป็งในชุมชน

ภาพผนวกที่ 9 กิจกรรมการล่องแพในแม่น้ำปิง

ภาพผนวกที่ 10 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการตกแต่งแหล่งท่องเที่ยว

ภาพผนวกที่ 11 กิจกรรมการเก็บข้อมูล

ภาพผนวกที่ 12 กิจกรรมการเก็บข้อมูล

ภาพผนวกที่ 13 สุสานสาธารณะ หมู่บ้าน

ภาพผนวกที่ 14 ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน

ภาพผนวกที่ 15 ที่ตั้งประปาหมู่บ้าน

ภาพผนวกที่ 16 สภาพห้องน้ำในวัดสบแฝก

ภาพผนวกที่ 17 สภาพห้องน้ำในสถานที่ท่องเที่ยว

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายฮวาน เหยียนวัน
เกิดเมื่อ	1 กันยายน 2526
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 ปริญญาตรี การท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2543 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน Thuan Thanh จังหวัด Bac Ninh ประเทศ Viet Nam พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน Ha Man จังหวัด Bac Ninh ประเทศ Viet Nam

